

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 117-118 • SERIE NOUĂ • IANUARIE - MARTIE 2023
REVISTA ASOCIAȚIEI ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
FONDATĂ ÎN 2007 - ISSN 1843-2085 - REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELATII INTERNETICE

Am trăit în ultima perioadă zile pline de durere în care și cuvintele au înghețat. Cu greu îți găsești vorbele pentru a exprima dezastrul care s-a abătut asupra oamenilor. De parcă nu era suficient ce se întâmpla nu departe de noi, în Ucraina, unde războiul provoacă victime de mai bine de un an, o altă urgie a venit peste oameni. În dimineața zilei de 6 februarie 2023, toată media scrisă și audio-vizuală transmitea vestea despre cutremurul cu magnitudinea 7,8 pe scara Richter, care a surprins Turcia și Siria.

După primul anunț, părea că tragedia nu este atât de devastatoare, știrea părea una comună ce anunța un cataclism natural, destul de obișnuite în zonă. În scurt timp, însă, s-a dovedit că lucrurile nu erau așa. Cu fiecare oră, noi și noi victime se adăugau cifrei anunțate anterior! Și a început lupta contra cronometru pentru salvarea vieților prinse sub dărâmături.

Îngrozitoarele cutremure care au lovit aceste țări, curmând viața a peste 50.000 de persoane și lăsând în urmă rănite și fără adăpost alte zeci de mii, fără speranță de revenire la o viață normală, ne duc durerile în cele mai teribile și adânci tenebre ale sufletului. De această dată, NATURA a lovit și pământul s-a cutremurat ca un avertisment apocaliptic, ca o judecată de apoi. O demonstrație a efemerului uman, a faptului că totul poate să dispară într-o clipă: oamenii, zidurile lor, lăsând în urmă un gol imens.

Ochiul nostru, avid de imagini, va rămâne mult timp focalizat pe cadrele cu copii scoși de sub dărâmături, amplificând imensa durere ce s-a instalat în suflet, dar și neînțelegerea și neputința în fața destinului, constatând că suntem „frunze în vânt”. Și ne întrebăm ce putem face. Cum să ne opunem acestor provocări la care ne supun, în

**Un nou an,
o nouă încercare**

**Un nuovo anno,
una nuova prova**

Nell'ultimo periodo abbiamo vissuto giorni pieni di dolore in cui anche le parole si sono impieprite. È difficile trovare un modo giusto per esprimere il disastro che si è abbattuto su tante persone. Come se non fosse sufficiente quello che continua a succedere vicino a noi, in Ucraina, dove la guerra miete vittime da oltre un anno, un nuovo disastro si è abbattuto sulla gente. Nella mattina del 6 febbraio 2023, tutti i mezzi di comunicazione, scritti e audiovisivi, trasmettevano la notizia del terremoto di magnitudo 7,8 sulla scala Richter, che ha sorpreso Turchia e Siria.

Dopo il primo annuncio, la tragedia non sembrava così devastante, e la notizia sembrava comune perché si trattava di un cataclisma piuttosto frequente in quelle zone. In breve tempo però è stato chiaro non fosse così. Ogni ora, nuove e nuove vittime aumentavano le cifre annunciate poco prima! È iniziata una lotta contro il tempo per salvare la vita di chi era sotto le macerie.

Le terribili scosse che hanno colpito questi paesi, togliendo la vita a più di 50.000 persone e lasciando dietro di loro altre decine di migliaia di persone ferite e senza casa, senza alcuna speranza di tornare presto a una vita normale, hanno provocato grande sofferenza nelle più profonde e terribili tenebre dell'anima. Questa volta la NATURA ha colpito e la terra ha tremato come un avvertimento apocalittico, come un giudizio universale. Una dimostrazione di quanto l'uomo sia effimero, di come tutto possa sparire in un istante: le persone, le loro costruzioni, lasciando un immenso vuoto.

I nostri occhi, avidi d'immagini, rimarranno a lungo fissi su quelle dei bambini estratti dalle macerie, amplificando l'enorme dolore che abbiamo nel cuore, insieme anche all'incapacità di comprendere e di reagire di fronte al destino, osservando che non siamo altro che «foglie al vento». E ci chiediamo cosa fare. Come

aceeași măsură, natura, dar și conflictele provocate de om? În Turcia și Siria au lovit teluricul, tenebrele pământului, în Ucraina a lovit omul. Și într-o situație, și în alta, cei care au de suferit sunt oamenii. Au murit mulți, foarte mulți oameni nevinovați, fără diferență: copii, tineri, bătrâni. O plată prea mare pe care trebuie să o suportăm cu toții, chiar dacă nu suntem direct afectați. Pentru că la suferințe nu poți rămâne indiferent. Și s-a văzut solidaritatea și simțirea de care au dat dovadă numeroase țări, popoare diferite, oameni diferiți care au sărit în ajutorul celor năpăstuiți. O dovadă că ne pasă, că suntem umani, sensibili la suferință. Este și asta o licărire de speranță, ce poate fi luată în calcul pentru a se curma tragediile pe care și omul și le provoacă. Pentru că, dacă cutremurele încă nu pot fi stăvilite, conflictele armate, războiul, da!

Este suficient să ne rugăm la Dumnezeu? Atotputernicul? Marele creator al Universului? Sigur NU. Pentru că omul a fost inzestrat de Creator cu rațiune și trebuie să și-o folosească pentru binele lui, cât nu este prea târziu. Să ne rugăm cu speranța unei vieți revenite la normalitate și, precum pasărea Phoenix, renăscută din propria-i cenușă, să prindă din nou viață locurile devastate de „intunericul” din mintea omului sau de provocările ce vin din adâncul pământului.

Suntem într-o perioadă a penitenței, în așteptarea celei mai importante sărbători creștine de peste an, Învierea Domnului nostru Isus Cristos. Este perioada pe care o putem parcurge în comuniune, unindu-ne glasul și faptele bune pentru ca PACEA și înțelegerea să fie cu noi toți și cu cei ce conduc destinele noastre! Iubirea să ne fie călăuză în așteptarea Învierii, a bucuriei de a fi conduși de lumină spre un timp viitor în care să ne respectăm cu toții!

possiamo opporci a queste sfide cui ci costringono in egual misura la natura e i conflitti provocati dall'uomo? In Turchia e Siria il colpo è stato tellurico, in Ucraina a colpire

è stato l'uomo. In entrambi i casi, a soffrire sono state le persone. Ci sono stati molti, moltissimi morti innocenti, senza distinzione: bambini, giovani, anziani. Uno scotto enorme che dobbiamo sopportare tutti, anche se non ci colpisce in modo diretto. Perché non puoi rimanere indifferente di fronte alla sofferenza. E si sono viste la solidarietà e la sensibilità di cui hanno dato prova numerosi paesi, popoli diversi, persone diverse che sono accorse in aiuto degli afflitti. Una prova di interesse, di umanità, di sensibilità di fronte alla sofferenza. È anche questo un barlume di speranza che può essere preso in considerazione per interrompere le tragedie provocate dall'uomo. Perché, se i terremoti non possono essere bloccati, i conflitti armati, le guerre, si!

È sufficiente pregare Dio? L'Onnipotente? Il grande creatore dell'universo? Certo che no. Perché l'uomo ha ricevuto dal Creatore la ragione e deve usarla per il suo bene, prima che sia troppo tardi. Preghiamo con speranza che la vita torni alla normalità e che, come una Fenice, rinata dalle sue stesse ceneri, torni a regnare la vita nei luoghi devastati dal «buio» della mente umana o dalle sfide che provengono dalle viscere della terra.

Siamo in un periodo di penitenza, aspettando la festa cristiana più importante dell'anno, la Resurrezione di Gesù Cristo. È un periodo che possiamo vivere in comunione, unendo le nostre voci e le nostre azioni perché la PACE e la comprensione siano con noi e con quanti guidano i nostri destini! Che l'amore sia la nostra guida aspettando la Resurrezione, la gioia di essere accompagnati dalla luce verso un futuro in cui ci sia rispetto per tutti!

de
Ioana Grosaru

traduzione
Clara Mitola

CÂTEVA GÂNDURI

Revistă editată de
Asociația Italianilor din
România - RO.AS.IT.
cu sprijinul financiar al
Guvernului României, prin
Departamentul pentru Relații
Interetnice

Membri fondatori

Mircea Grosaru
Ioana Grosaru

Director
Ioana Grosaru

Senior editor
Modesto Gino Ferrarini

Redactor-șef
Olivia Simion

Redactori
Clara Mitola
Mihaela Profiriu Mateescu
Antonio Rizzo

Design & producție
squaremedia.ro

Răspunderea pentru conținutul
articolelor aparține exclusiv autorilor.

© 2023 Asociația Italianilor din România
- RO.AS.IT. © Nicio parte din această
publicație nu poate fi reprodusă sau
transmisă în niciun mod, sub nicio
formă, fără consimțământul scris al
deținătorilor de copyright.

**Asociația Italianilor
din România - RO.AS.IT.**
asociație cu statut de utilitate publică
Str. I.L. Caragiale nr. 24
020045 București
Tel.: +4 0372 772 459
Fax: +4 021 313 3064
ufficio@roasit.ro

www.roasit.ro

foto: studentii

- 04 | Din nou la Carnaval! · Di nuovo Carnevale!
- 07 | O seară memorabilă · Una serata memorabile
- 09 | Torino. Placă în memoria lui Vasile Alecsandri · Torino. Targa a ricordo di Vasile Alecsandri

CULTURĂ / CULTURA

foto: Adrian Ionițoiu

- 11 | Călătorii literare în țara frumuseții · Viaggi letterari nel paese della Bellezza
- 15 | Elio Petri e la trilogia della nevrosi · Elio Petri și trilogia nevrozei
- 18 | Dialoghi letterari: *Al nostro sincero amore* ovvero la storia di una meravigliosa lampada · Dialoguri literare: *lubirii noastre sincere* sau povestea unei lămpi minunate
- 24 | L'Angolo letterario: La speranza
- 25 | Întoarcerea la Roma · Ritorno a Roma

SOCIETATE / SOCIETÀ

foto: Mihaela Răzvan

- 31 | Pagina școlii. Lectura, o desfătare a sufletului! · Pagine di scuola. La lettura, una delizia per l'anima!
- 34 | Tra parentesi: 2023 – Un grande anno italiano · Între paranteze: 2023 – Un an italian foarte important
- 39 | Le Scuole Superiori per Mediatori Linguistici in Italia: per un dialogo tra culture attraverso nuove forme di interazione e integrazione · Școlile Superioare de Mediere Lingvistică în Italia: pentru un dialog între culturi prin noi forme de interacțiune și integrare
- 42 | Le splendide terme naturali della Maremma Toscana · Splendidele terme naturale ale Maremei toscane
- 45 | Ricette: Zuppa di funghi e castagne · Rețete: Supă de ciuperci și castane

Din nou la Carnaval!

Luna februarie a adus din nou cu ea vremea Carnavalului, perioada de sărbătoare, indulgență și veselie ce precedă postul Paștelui, cu penitența, curățirea și liniștea sa. Elaborate costume și măști permit oamenilor să pună deoparte individualitatea lor cotidiană pentru a experimenta un sentiment de unitate și eliberare.

Tradiția Carnavalului este una la care ținem foarte mult, ca italieni în România. Așadar, în 18 februarie 2023, a fost voie bună, cu muzică și dans, la Casa d'Italia din București. După doi ani de pauză din cauza pandemiei și a războiului, membrii comunității s-au putut din nou aduna să celebreze cu bucurie această ocazie, să defileze în costume variate și spectaculoase și să guste tradiționalul dulce de Carnaval. Muzica a fost asigurată de Antonio Furnari, Alex Tomaselli și

Il mese di febbraio ha portato di nuovo con sé il Carnevale, periodo di festa, indulgenza e allegria che precede il digiuno di Pasqua, con la sua penitenza, pulizia e quiete. Costumi elaborati e maschere permettono alla gente di mettere da parte la propria individualità quotidiana per esprimere un sentimento di unità e libertà.

Per noi, italiani di Romania, la tradizione del Carnevale è molto importante. Perciò, il 18 febbraio 2023 ci sono stati allegria, musica e danze presso la Casa d'Italia di Bucarest. Dopo due anni di pausa causati dalla pandemia e dalla guerra, i membri della comunità sono riusciti nuovamente a unirsi per celebrare la gioia di quest'occasione, per sfilare con indosso costumi diversi e spettacolari e per gustare il tradizionale dolce di Carnevale. La musica è stata assicurata

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

Raluca Stoica, iar atmosfera relaxată i-a îmbiat pe participanți la dans și la distracție. Nu au lipsit nici tombola, jocul originar din sudul Italiei, și nici premiarea cu diplome a celor cu măștile și costumele cele mai remarcabile.

da Antonio Furnari, Alex Tomaselli e Raluca Stoica, e l'atmosfera rilassata ha invogliato i partecipanti a ballare e a divertirsi. Non poteva mancare un giro di tombola, gioco originario del sud dell'Italia, e neppure la consegna di diplomi, destinati alle maschere e ai costumi più belli.

CARNAVAL LA ȘCOALĂ

Însă Carnavalul a fost sărbătorit și la școală. Astfel, în 9 februarie, Colegiul Național „Ion Neculce” a organizat un eveniment prin care s-a intrat în atmosfera de la Veneția, unde, între 4 și 21 februarie, s-a desfășurat celebrul Carnaval.

Prezentă la eveniment, doamna Mihaela Profiriu Mateescu, vicepreședinta asociației, ne-a relatat că, într-o sală arhiplină de exuberanța tinereții, muzică, baloane și elaborate măști de

CARNEVALE A SCUOLA

Ma il carnevale è stato festeggiato anche a scuola. Così, il 9 febbraio, il Collegio Nazionale «Ion Neculce» ha organizzato un evento che ha condotto tutti nell'atmosfera di Venezia dove, tra il 4 e il 21 febbraio, si svolge il celebre Carnevale.

Presente all'evento, la signora Mihaela Profiriu Mateescu, vicepresidente dell'associazione, ci ha raccontato come, in una sala strapiena

Carnaval la Colegiul Național „Ion Neculce”

Carnevale al Collegio Nazionale «Ion Neculce»

Carnaval, executate de elevi, participanții, elevi și profesori, au prezentat un program interdisciplinar foarte bine pregătit, cu intervenții despre Carnaval din perspectiva a diverse discipline, istorie, biologie, geografie, economie, literatură, matematică. Atmosfera de sărbătoare a fost întregită de muzică, dansuri tradiționale italiene și dulcele specific de Carnaval.

Nici Liceul Teoretic „Dante Alighieri” nu s-a lăsat mai prejos, invitându-i pe elevi la Carnaval în data de 17 februarie. Iată rândurile pe care ni le-au trimis elevele Milena-Elena Purice și Raluca-Maria Fană de la clasa a X-a A:

„Prin Carnavalul organizat am vrut să menținem o tradiție italiană pe care o apreciem mult, fiind la un liceu de italiană. Vineri, 17 februarie 2023, i-am încântat pe copilașii de clase primare, dar și de gimnaziu, cu o atmosferă de sărbătoare pe care sperăm să o țină minte cu drag. Le-am pregătit copiilor o prezentare cu personajele esențiale ale Carnavalului italian și o melodie pe care au putut să defileze purtând mândri costumele de Carnaval. Nici tradiționalele și delicioasele ciambelle nu au lipsit. În cele din urmă, copiii s-au bucurat de atmosferă și a fost o adevărată încântare să-i vedem costumați și mascați cu minunatele și coloratele costume și măști inedite.”

di giovani, musica, palloncini ed elaborate maschere di Carnevale, create dagli studenti, i partecipanti, alunni e professori, abbiano presentato un programma interdisciplinare preparato benissimo, con interventi sul Carnevale, realizzati nella prospettiva delle diverse materie, storia, biologia, geografia, economia, letteratura, matematica. L'atmosfera di festa è stata completata dalla musica, dalle danze italiane tradizionali e dai dolci tipici del Carnevale.

Neppure il Liceo Teorico «Dante Alighieri» è stato da meno, invitando i suoi alunni al Carnevale, nella giornata del 17 febbraio. Ecco le righe che ci hanno inviato le alunne Milena-Elena Purice e Raluca-Maria Fanà della X classe:

«Con la festa di Carnevale organizzata, abbiamo voluto mantenere viva una tradizione italiana che apprezziamo molto, visto che frequentiamo una scuola italiana. Venerdì 17 febbraio 2023, abbiamo fatto divertire i piccolotti delle prime classi, ma anche gli alunni del ginnasio, con un'atmosfera di festa che speriamo ricorderanno con piacere. Per i bambini abbiamo preparato una presentazione dei personaggi essenziali del Carnevale italiano e una melodia sulla quale hanno potuto sfilare, indossando orgogliosi i costumi di Carnevale. Non sono mancate neppure le tradizionali ciambelle. Alla fine, i bambini sono stati contenti della bella atmosfera ed è stato un vero incanto vederli indossare costumi meravigliosi e colorati e maschere inedite.»

Carnaval la Liceul Teoretic „Dante Alighieri”

Carnevale al Liceo Teorico «Dante Alighieri»

Di nuovo Carnevale!

IANUARIE · MARTIE

O seară memorabilă

foto: nassim

În 11 februarie 2023, Opera Națională București a prezentat opera în versiune concertantă *Doamna cu cățelul* de Livia Teodorescu-Ciocănea, libretul – Iuliana Kampert, scenariul – Alexander Hausvater, regia – Alexandru Nagy, dirijor – Vlad Conta. Libretul operei, conceput după nuvela lui A.P. Cehov, combină, într-un stil original, momente din acțiunea dramatică a povestirii inițiale cu personaje din alte povestiri ale lui Cehov. Astfel, pe această nouă construcție, muzica a fost valorificată în concordanță perfectă cu textul.

L'11 febbraio 2023, l'Opera Nazionale di Bucarest ha presentato il concerto d'opera *La signora con il cagnolino* di Livia Teodorescu-Ciocănea, libretto – Iuliana Kampert, scenografia – Alexander Hausvater, regia – Alexandru Nagy, direttore d'orchestra – Vlad Conta. Il libretto dell'opera, concepito a partire dalla novella di A.P. Čechov, accosta in uno stile nuovo momenti dell'azione drammatica appartenenti alla storia originale, con personaggi provenienti da altri racconti di Čechov. Così, su questa nuova costruzione, la musica è stata valorizzata in perfetta armonia con il testo.

de
Ing. Liliana Radu

traduzione
Clara Mitola

De la primele acorduri ale partiturii muzicale, ești impresionat de gravitatea și solemnitatea sunetelor clopotelor din prologul cântat în limba slavonă. În continuare, pe măsură ce se intră în miezul acțiunii, atmosfera devine mai relaxată, iar acordurile muzicale în ritm de vals te îndreaptă cu gândul la liniștea zilelor petrecute la malul mării. Interesant modul în care partitura corului reușește să sugereze perfect ipostaze atât de diferite ale libretului operei, de la freamătul mării, la corul impunător al marinarilor. Duetul celor două personaje principale, de o sensibilitate și melodicitate deosebite, mi-au adus aminte cu mare plăcere de căldura și candoarea ariilor și duetului Mimi – Rodolfo din opera *Boema* de Giacomo Puccini, m-au așezat în acea stare de bine a muzicii de mare calitate. Pe măsură ce acțiunea avansează, tensiunea partiturii crește și se amplifică, și datorită

Fin dai primi accordi, sei colpito dalla gravità e solennità del suono delle campane che rintoccano nel prologo cantato in lingua slava. Poi, man mano che si entra nel cuore dell'azione, l'atmosfera diventa più rilassata, mentre la musica a ritmo di waltzer ti conduce con la mente alla quiete dei giorni passati in riva al mare. È interessante il modo in cui la partitura del coro riesca a suggerire alla perfezione i diversi momenti descritti nel libretto dell'opera, dal mormorio del mare all'imponente coro dei marinai. Il duetto dei due personaggi principali, di straordinaria sensibilità e armonia, mi ha ricordato con gran piacere il calore e il candore delle arie e del duetto tra Mimi e Rodolfo dell'opera *La Bohème* di Giacomo Puccini, e mi ha trasmesso il benessere della musica di grande qualità. Mentre la trama va avanti, la tensione della musica cresce e si

prezenței originale a sunetelor de toacă, cu un efect sugestiv amenințător. Trecând la scena următoare, m-a impresionat acuratețea și profunzimea partiturii cvartetului celor patru soliști, printr-o frazare caldă și elegantă. Cele trei pasaje muzicale lăutărești, cu armonia, ritmul și specificul rusesc, au oferit întregii opere un ritm intens și multă culoare. Sper că spectacolul va fi pus în scenă cât mai curând, să ne bucurăm și de câteva secvențe de balet, animate de această expresivă compoziție.

Finalul spectacolului – impunător, monumental, tragic – ne-a îndreptat gândurile și sentimentele spre bine, speranță și viitor!

Toată construcția, atât de complexă, a operei a fost valorificată din plin de întregul ansamblu interpretativ, soliști, cor și orchestră, care, sub bagheta dirijorului Vlad Conta, au creat un echilibru generos și autentic.

M-am hotărât să scriu aceste rânduri dintr-un entuziasm sincer, datorat surprinderii care m-a cuprins la vizionarea acestui spectacol. Amploarea, măreția, diversitatea, sensibilitatea, melodicitatea, autenticitatea limbajelor muzicale, m-au impresionat profund. Nu mi-am imaginat că putem fi în viața de toate zilele atât de aproape de un artist de o asemenea valoare. Compoziția Livia Teodorescu-Ciocănea, prin eleganța și modestia sa, ne-a făcut să ne convinsem că este posibil să trăim asemenea momente și chiar să ne facem speranțe pentru viitor.

În calitate de mare iubitoare a muzicii de operă, afirm cu convingere că nu am cunoscut o lucrare muzicală românească de o asemenea complexitate. Clasicismul, varietatea de stiluri muzicale, armonizarea lor, efectele sonore sugestive care, prin sensibilitatea și vibrația lor, pătrund în cele mai adânci zone ale sufletului – consider că, prin toate aceste elemente, opera *Doamna cu câțelul* se încadrează în categoria creației românești de mare valoare și se va bucura de un mare succes pe scenele naționale și internaționale.

Cu siguranță că această reușită artistică deplină a doamnei Livia Teodorescu-Ciocănea se datorează nu numai talentului, pregătirii și muncii intense depuse, ci și rădăcinilor italiene native, care au contribuit cu succes la o asemenea performanță. Asociația noastră, RO.AS.IT., sprijină cu entuziasm activitatea de promovare a mării artiste și este mândră că o astfel de personalitate o reprezintă cu cinste și onoare.

amplifica anche grazie alla presenza originale dei suoni del simandro, dal suggestivo effetto quasi minaccioso. Passando alla scena seguente, mi ha colpita l'accuratezza e la profondità della partitura interpretata dal quartetto di solisti, dal fraseggio caldo ed elegante. I tre momenti di musica popolare, con armonia, cadenza e impronta russa, hanno conferito all'intera opera ritmo e colori intensi. Spero che lo spettacolo sia messo in scena al più presto, per godere anche di qualche sequenza di balletto, animata da questa composizione così espressiva.

Il finale dello spettacolo – imponente, monumentale, tragico – ci ha ispirato pensieri e sentimenti benevoli, di speranza e di futuro!

L'intera costruzione, così complessa, dell'opera è stata valorizzata a pieno dall'insieme interpretativo, solisti, coro e orchestra, che, diretti da Vlad Conta, hanno creato un equilibrio generoso e autentico.

Ho deciso di scrivere queste righe sulla scorta di un sincero entusiasmo, generato dallo stupore che mi ha travolta, assistendo a questo spettacolo. L'ampiezza, la grandezza, la diversità, la sensibilità, l'armonia, l'autenticità del linguaggio musicale mi hanno profondamente impressionato. Non avevo mai immaginato di poter essere così vicina a un'artista di tale valore nella vita quotidiana. La compositrice Livia Teodorescu-Ciocănea, grazie alla sua modestia ed eleganza, ci ha convinti sia possibile vivere momenti del genere e perfino avere delle speranze per il futuro.

In qualità di grande amante della musica d'opera, affermo con convinzione di non aver mai conosciuto un'opera musicale romena di tale complessità. Il classicismo, la varietà degli stili musicali, la loro armonizzazione, i suggestivi effetti sonori che, grazie alla loro sensibilità e vibrazione, penetrano nelle più profonde pieghe dell'anima – grazie a tutti questi elementi, credo che l'opera *La signora con il cagnolino* rientri nella categoria delle creazioni romene di grande valore e che riscuoterà un grande successo sui palchi nazionali e internazionali.

Di certo il pieno successo artistico di Livia Teodorescu-Ciocănea è dovuto non solo al suo talento, alla preparazione e all'intenso lavoro prestato, ma anche alle sue radici italiane, che hanno contribuito con successo a una tale performance. L'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. sostiene con entusiasmo l'attività di promozione della grande artista ed è orgogliosa che personalità del genere la rappresentino con integrità e onore.

Una serata
memorabile

Torino. Targa a ricordo di Vasile Alecsandri

di
Bruno Labate,
Presidente
dell'Associazione
Poesia Attiva di
Torino • Președinte
al Asociației Poesia
Attiva din Torino

traducere
Olivia Simion

Oggi, passeggiando per Torino, ci si può imbattere in una targa che ricorda il nome di un importante esponente della cultura romena, Vasile Alecsandri. Questa è stata svelata durante una cerimonia svoltasi lo scorso 26 ottobre 2022. Quel giorno, nell'Aula Magna del Rettorato dell'Università degli Studi di Torino, è stata ricordata e celebrata la figura di Vasile Alecsandri, che fu diplomatico, Ministro degli Esteri e uomo di grande cultura cosmopolita, cofondatore del Teatro Nazionale di Iași.

L'evento propiziato dal Comune di Torino, ha visto la presenza della Presidente del Consiglio comunale, Maria Grazia Grippa, del Rettore Stefano Geuna, dell'Ambasciatrice di Romania a Roma, Gabriela Dancău, e del Console Generale

Astăzi, plimbându-te prin Torino, poți da peste o placă ce amintește numele unui important exponent al culturii românești, Vasile Alecsandri. Placa a fost dezvelită în cadrul unei ceremonii desfășurate în 26 octombrie 2022. În aceea zi, în Aula Magna a Rectoratului Universității din Torino, a fost amintită și celebrată figura lui Vasile Alecsandri, care a fost diplomat, ministru de externe și om cosmopolit de mare cultură, co-fondator al Teatrului Național din Iași.

Evenimentul prilejuit de Municipiul Torino s-a bucurat de prezența președintei Consiliului Municipal, Maria Grazia Grippa, a rectorului Stefano Geuna, a ambasadoarei României la Roma, Gabriela Dancău, și a consulului

di Romania a Torino, Ioana Gheorghiaș. Il Quartetto del Maestro Adrian Pinzaru ha eseguito gli inni nazionali, romeno e italiano.

Prima di scoprire la targa, è stata rievocata la figura di Vasile Alecsandri, che nasce nel 1821 a Bacău. Fin dalla più giovane età viaggia molto, oltre che in Europa, anche nel continente africano e in quello asiatico. Studiò a Parigi, prima di ritornare in patria e partecipare attivamente, nel 1848, alla lotta per l'indipendenza della Moldavia, divenendone il leader e promotore del manifesto del movimento rivoluzionario. Falliti i moti d'indipendenza, ritornò a Parigi dove riprese l'attività artistica, compose poesie popolari che riscoprivano l'identità romena, prosa, racconti e drammi a sfondo storico-sociale. Alecsandri, grazie a questa straordinaria produzione letteraria, raggiunse una fama europea.

Come Ministro degli Esteri, venne inviato più volte a Torino, dove conobbe il re Vittorio Emanuele II e il Primo Ministro Camillo Benso di Cavour, con cui intrattenne duraturi e amichevoli rapporti.

Vasile Alecsandri termina la sua carriera diplomatica a Parigi. Vista la vicinanza alla capitale Sabauda, mantiene e rafforza i rapporti con le massime autorità piemontesi, da Costantino Nigra al generale Alfonso La Marmora. Grazie alla considerazione e alla stima goduta presso il Governo piemontese, viene istituita nel 1863 una cattedra di lingua, letteratura e storia romena all'Università di Torino. Alecsandri morì a Mircești nel 1890.

Prima della posa della targa, viene anche ricordato come la Città di Torino abbia intitolato a Vasile Alecsandri una via nel quartiere di Pozzo Strada. La cerimonia si è svolta alla presenza di un numeroso pubblico a maggioranza romeno, ma non sono mancati i torinesi. Grande la soddisfazione e l'orgoglio della comunità romena che, con questo riconoscimento, mantiene e suggerisce a pieno titolo l'integrazione nel tessuto sociale, culturale ed economico in tutto il territorio della città metropolitana. Soddisfazione anche da parte del Consolato Generale di Romania a Torino.

general al României la Torino, Ioana Gheorghiaș. Cvartetul maestrului Adrian Pinzaru a interpretat imnurile naționale ale României și Italiei.

Înainte de dezvelirea plăcii, a fost evocată figura lui Vasile Alecsandri, care s-a născut în 1821 la Bacău. De mic, călătorește mult, atât în Europa, cât și pe continentele african și asiatic. A studiat la Paris, înainte de a se întoarce în patrie și a participa activ la lupta pentru independența Moldovei în 1848, devenind conducătorul acesteia și promotorul manifestului mișcării revoluționare. Când revoluțiile pentru independență au eșuat, s-a întors la Paris, unde și-a reluat activitatea artistică, a compus poezii populare ce redescopereau identitatea românească, proză, povești și drame cu fond istorico-social. Alecsandri, grație acestei producții literare extraordinare, și-a atins faima europeană.

În calitate de ministru al Afacerilor Externe, a fost trimis de mai multe ori la Torino, unde s-a întâlnit cu regele Vittorio Emanuele al II-lea și cu prim-ministrul Camillo Benso di Cavour, cu care a întreținut relații de durată și de prietenie.

Vasile Alecsandri își încheie cariera diplomatică la Paris. Având în vedere apropierea de capitala Piemontului, a menținut și a consolidat relațiile cu cele mai înalte autorități piemonteze, de la Costantino Nigra, până la generalul Alfonso La Marmora. Datorită considerației și stimei de care se bucura în guvernul piemontez, a fost înființată în 1863 o catedră de limbă, literatură și istorie română la Universitatea din Torino. Alecsandri a murit la Mircești, în 1890.

Înainte de dezvelirea plăcii, s-a amintit și că Municipiul Torino a numit o stradă din cartierul Pozzo Strada după Vasile Alecsandri. Ceremonia s-a desfășurat în prezența unui mare public majoritar român, dar din care nu au lipsit nici torinezii. Mare satisfacție și mândrie a comunității românești care, odată cu această recunoaștere, își menține și pecetluiește integrarea în țesutul social, cultural și economic de pe întreg teritoriul orașului metropolitan. Satisfacție și la Consolatul General al României la Torino.

Torino. Placă în memoria
lui Vasile Alecsandri

Călătorii literare

În țara frumuseții

a șaptea parte

de
Ionel Gheorghiu

traduzione
Clara Mitola

Duiliu Zamfirescu, în timpul verii, mergea în localitățile de munte din apropierea Romei: la Frascati; la vila lui Cicero, de unde trimite *Convorbirilor literare* poezia *De la Villa Tusculană*; la Albano, unde se află lacul Nemi cântat de Lamartine; la Tivoli, evocat în poezia *Jos la Tivoli*, ascultând muzica celor o sută de fântâni din grădina feerică a Villei d'Este. După ce se căsătorește, îl vom găsi la Orvieto, în Umbria, la Varedo și la Bellagio, lângă Lacul Como. Asupra acestor locuri scriitorul nu insistă, mărgininu-se doar la date extrem de sumare.

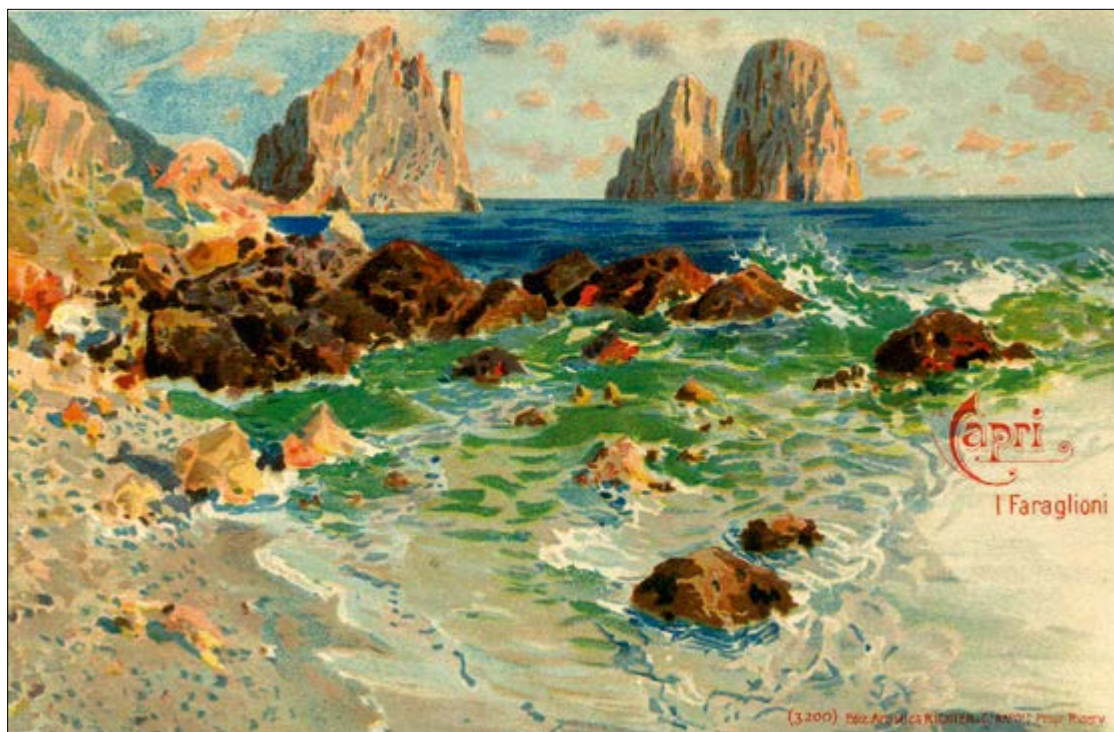
Emoția sporește, însă, până la entuziasm pe țărmul însoțit al Mediteranei, la Ostia și la Porto d'Anzio, apoi în golful Napoli, pe care, în pofida faptului că suferă de rău de mare, îl colindă insulă cu insulă și localitate cu localitate. De pe litoral, de la Sorrento, Amalfi și Castellammare di Stabia, ajunge în larg la Capri, la Ischia și la Procida. Poezia antichităților se unește acum cu aceea a naturii, ce pare a fi de multe ori mai spontană și mai autentică în corespondență, decât în volumele sale de versuri. Scrisorile lui devin adevărate reportaje lirice, comentând peisajele cu o însuflețire și prosepțime, pe care le vom întâlni mai rar în volumele sale, precum *Immuri păgâne* și

Duiliu Zamfirescu, durante l'estate, si recava nelle località montane nei pressi di Roma: a Frascati; alla villa di Cicero, da dove invia alla rivista *Convorbiri literare* la poesia *De la Villa Tusculană (Dalla Villa Tuscolana)*; ad Albano, dove si trova il lago Nemi cantato da Lamartine; a Tivoli, evocata nella poesia *Jos la Tivoli (Giù a Tivoli)*, ad ascoltare la musica delle centinaia di fontane presenti nell'incantevole giardino di Villa d'Este. Dopo il matrimonio, lo ritroveremo a Orvieto, in Umbria, a Varedo e Bellagio, vicino al Lago di Como. Su questi luoghi lo scrittore non insisterà, limitandosi solo a dati assai sommari.

L'emozione però aumenta fino all'entusiasmo sulla costa soleggiata del Mediterraneo, a Ostia e a Porto d'Anzio, poi nel golfo di Napoli che, pur soffrendo di mal di mare, girerà in lungo e in largo, isola dopo isola, località dopo località. Dal litorale, da Sorrento, Amalfi e Castellammare di Stabia, arriva al largo di Capri, Ischia e Procida. La poesia delle antichità si unisce ora a quella della natura, che sembra essere spesso più spontanea e più autentica nella corrispondenza che nei suoi volumi di poesie. Le sue lettere diventano veri reportage lirici, in cui i paesaggi sono commentati con una vitalità e una freschezza che

Faraglioni. Carte
poștală, începutul anilor
1900

Faraglioni. Cartolina,
inizio del 1900

GENNAIO · MARZO

Alte orizonturi, unde stilizarea clasică a versurilor produce o senzație de oarecare răceală și de căutare pedantă.

Porto d'Anzio îi prilejuieste un scurt poem vitalist, aproape de necrezut la recele și echilibratul neoclasic. „O, Doamne, de ce n-ați mers și la Porto d'Anzio?», se adresează lui Maiorescu: „A înnebunit natura. Curge seva în vinele arborilor și a florilor cu o putere de viață extraordinară. Tot malul mării e așternut cu un fel de plantă grasă, care s-a ascuns toată sub flori roșii, violete, azurii, de când treci drumul de fier printre ele, îți pare că vor să-ți intre pe fereastră, atâta sunt de vesele și de ștregărițe. Marea se desfășoară la orizont pe sub bolta seninului, ca o lungă iluzie de câmpie, și ici, aproape pe nisip, se joacă cu sutele de copii, ce rād valului pitulați și plecați înainte, ca niște boboci de găscă. E viață, și s-a isprăvit.” (Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu în scrisori, 1884-1913)

Golful Napoli, privit panoramic, îi dă sentimentul sublimului, al înălțării impersonale: „Închipuiți-vă un imens balcon de o sută de metri în lung, cotit și învărtit în jurul palatului, la 60 metri înălțime, din care te uiți ca într-o oglindă răsturnată în tot golful Napoli. La dreapta, Vezuviul cu gârla sa de lavă aprinsă, în vale, de-a lungul malului, miile de lumini de la Torre Annunziata, Torre del Greco etc. și la dreapta de tot, ruinele Pompei. Era seară o lună care ieșea din gâtul munților și împrăstia un fel de maiestate incomparabil de senină pe toată scena, încât, cu toată luarea mea aminte către femei, am simțit că mă răcesc, nu mai fierb, nu mai tremur. Clarul de sus mă limpezise cu desăvârșire.” (Idem)

La Sorrento, vrea să confrunte faimoasa plajă cu versurile lui Lamartine și ajunge la concluzia că poetul a cântat, de fapt, plaja de la Ischia. Locul cel mai tipic meridional, care a trezit în sufletul scriitorului vechi elanuri romantice, este insula Capri, a cărei imagine de Eden stilizat și exotic aduce parcă ecouri din romanul *Graziella* de Lamartine, adorat cu fervoare de el în adolescență: „Revenind la Capri, nu știu cum o fi Olympul, dar știu că eu, dacă aș fi însărcinat să aleg o reședință zeilor, aici i-aș pune să locuiască. Închipuieste-ți o stâncă sălbatecă și goală ca un cap de vultur, care la mijloc ar fi strânsă ca o talie de femeie, toată «cioplită bănci, bănci», pe care cresc cu îmbelșugare măslinii, smochinii, lămâii, vița cea răstignită, scorușii și un soi de smochini ziși de India, cu foaia groasă și ghimpoasă; apoi, ici și colo magnolia, floarea cea mai delicată și mai ideală ca parfum, care crește câteodată în pomi mari și stufoși, ca merii noștri; pune în acest peisagiu vilele pompeiane, elegante, discrete, fără o scândură de acoperiș; populează insula cu o rasă de femei greco-romano-sarazine, cu ochii imenși, pielea obrazului bronzie, dinții ca laptele, mergând drepte ca niște trestii – și peste toate revarsă

incontreremo più raramente nelle sue raccolte, come *Imnuri păgâne (Gli inni pagani)* e *Alte orizonturi (Altri orizzonti)*, in cui lo stile classico dei versi produce una certa sensazione di freddezza e di ricerca pedante.

Porto d'Anzio è l'occasione per un breve poema vitalista, quasi incredibile per il freddo ed equilibrato neoclassicista. «Oh, Signore, perché non vi siete recati anche a Porto d'Anzio?», si rivolge a Maiorescu: «La natura è impazzita. La linfa scorre nelle vene degli alberi e dei fiori con una vitalità straordinaria. Tutta la costa marina è ricoperta da una sorta di pianta grassa, nascosta tutta sotto fiori rossi, viola, azzurri e quando percorri i binari passando tra loro, hai l'impressione che stiano per entrare dal finestrino, per quanto sono allegri e vitali. Il mare si allunga sull'orizzonte sotto il cielo sereno, come una lunga illusione di pianura, e qui, vicino alla sabbia, gioca con centinaia di bambini, che ridono nelle onde che li nascondono o li portano avanti, come fossero anatroccoli. È la vita che si manifesta.» (Duiliu Zamfirescu e Titu Maiorescu nelle lettere, 1884-1913)

foto: androne

foto: androne

La vista panoramica sul golfo di Napoli genera in lui un sentimento sublime, di elevazione impersonale: «Immaginatevi un immenso balcone lungo centinaia di metri, piegato e girato intorno al palazzo, a 60 metri d'altezza, da cui guardare come in uno specchio rovesciato tutto il golfo di Napoli. A destra, il Vesuvio con il suo ruscello di lava accesa, a valle, lungo la riva, le migliaia di luci di Torre Annunziata, Torre del Greco, ecc. e alla destra di tutto questo, le rovine di Pompei. Ieri sera la luna che sorgeva nella gola delle montagne, diffondeva una sorta

lumina soarelui Italiei și poate te vei apropia de adevărul realului”.

Correspondența lui Duiliu Zamfirescu din perioada romană ni-l dezvăluie nu numai pe iubitorul de artă și arheologie, pe călătorul pasionat, îndrăgostit de frumusețile Sudului, pentru care avea o afinitate temperamentală, dar îl și definește mai exact pe omul de lume, pe diplomatul și, fără îndoială, pe scriitorul deosebit care era. Sosit în primăvara anului 1888 în Italia, chipeșul secretar de legăție pătrunde repede în cercurile mondene pe care, cel puțin la început, le privește cu ironia și superioritatea omului ridicat prin propriile merite. Citește sau ascultă versuri de Leopardi, Carducci și Stecchetti (din primii va traduce cu insistență), ia parte la escapadele societății napolitane, cunoaște, într-un cuvânt, viața distinsă și ușoară a „lumii bune”, cu distracțiile, cancanurile, rafinementele și superficialitățile ei.

În anul 1890, se căsătorește cu Henrietta Allievi, fiica senatorului Antonio Allievi și, astfel, se desăvârșește, prin legăturile de familie, intrarea lui în societatea înaltă italiană pe cale diplomatică. Locuiește în Via Condotti, ocupând

în Palazzo Caffarelli un apartament cu camere spațioase, tapetate cu mătase și decorate cu mobile vechi și busturi grele de bronz. Respiră în permanență un aer cosmopolit și princiar, cunoscând importante personaje ale timpului: regi, capi de stat și miniștri, personalități literare ca Giosuè Carducci, Pierre Loti, F. Brunetière.

Senzația care îl copleșește din primele clipe în Italia este aceea a unei împliniri așteptate, a descoperirii unui liman de mult râvnit și dibuit confuz, fără speranță, până la orbitoarea revelație. Începând încă de la primul popas peninsular

di maestosità incomparabilmente serena su tutta l'immagine, al punto che, nonostante tutta l'attenzione che riservo alle signore, ho avuto la sensazione di raffreddarmi, non ero più accaldato, non tremavo più. Il chiarore sovrastante mi aveva completamente mondato.» (Idem)

A Sorrento cerca di confrontare la famosa spiaggia con i versi di Lamartine e giunge alla conclusione che in realtà il poeta abbia cantato nei suoi versi la spiaggia di Ischia. Il luogo meridionale più tipico, che ha risvegliato nell'animo dello scrittore antiche passioni romantiche, è l'isola di Capri, la cui immagine di Paradiso stilizzato ed esotico porta quasi con sé echi del romanzo *Graziella* di Lamartine, adorato con fervore durante la sua adolescenza: «Tornando a Capri, non so come sia l'Olimpo, ma so che se avessi il compito di scegliere una residenza per gli dei, li farei abitare qui. Immaginati una roccia selvaggia e nuda come il capo di un'aquila, raccolta stretta al suo centro come il vitino di una donna, tutta «scalpita a banchi, a banchi», dove crescono in abbondanza olive, fichi, limoni, vigne rampicanti, nespole e un tipo di fichi detti d'India, con larghe foglie spinose; poi, qui e lì la magnolia, il fiore più delicato e dal profumo ideale, che alle volte cresce su alberi grandi e frondosi, come i nostri meli; inserisci in questo paesaggio le ville di Pompei, eleganti, discrete, senza assi di legno sui tetti; popola l'isola con una razza di donne greco-romano-saracene, dagli immensi occhi, con la pelle color bronzo, i denti come il latte, che avanzano dritte come giunchi – e su tutto questo riversa il sole d'Italia e forse potrai avvicinarti alla realtà».

La corrispondenza di Duiliu Zamfirescu del periodo romano ci rivela non solo un amante dell'arte e dell'arheologia, un viaggiatore appassionato, innamorato delle bellezze del Sud, con cui aveva un'affinità di temperamento, ma lo definisce più esattamente anche come un uomo di mondo, un diplomatico e, senza dubbio, come il grande scrittore che era. Giunto in Italia nell'anno 1888, l'avvenente segretario della delegazione entra rapidamente nei circoli mondani che, per lo meno inizialmente, guarda con l'ironia e la superiorità dell'uomo elevatosi grazie ai suoi meriti. Legge o ascolta i versi di Leopardi, Carducci e Stecchetti (tradurrà i primi con insistenza), prende parte alle avventure della società napoletana, in altre parole conosce la vita elegante e leggera del «bel mondo» con i suoi divertimenti, pettegolezzi, la sua raffinatezza e superficialità.

Nell'anno 1890, si sposa con Henrietta Allevi, la figlia del senatore Antonio Allevi e, così, grazie ai legami familiari, si realizza il suo reale ingresso nell'alta società italiana per via diplomatica. Abita in Via Condotti, occupando a Palazzo Caffarelli un appartamento con camere spaziose, rivestite di seta e decorate con mobili

foto: andrea/laif

în Veneția, ideea de vis îl stăpânește cu insistență; între realitate și irealitate începe un flux de diferențiere și de contopire: „La mine – spunea el – înrâurirea colorilor, a liniilor arhitectonice, a canalelor s-a preschimbat în liniște, în câteva crâmpiuri de idei senine, în niște arcuri lungi ca de curcubeu, sub care treceam ca fiind parcă altul și uitându-mă eu la mine ca la un arhanghel, fără durere, fără patimi.” (Scrisoare către Titu Maiorescu, 20 ianuarie 1889)

Scrisorile sale devin adesea pagini de impresii. Unele, trimise lui N. Petrașcu, au fost alcătuite chiar ca perfecte reportaje și publicate în *Convorbiri literare*. La fel de remarcabile sunt și scrisorile către Titu Maiorescu. În ele vibrează senzația continuă că, atunci când ochiul său se oprește asupra unui amănunt vechi al peisajului, o scenă de altădată înfrânge brusc trecerea sutelor și miilor de ani, pentru a se desfășura din nou întocmai cum a fost: „Era viață și adevăr în toată această adiere a trecutului”.

antichi e pesanti busti di bronzo. Respira costantemente un'aria cosmopolita e nobiliare, ed entra in contatto con importanti personaggi dell'epoca: re, capi di stato e ministri, personalità letterarie come Giosuè Carducci, Pierre Loti, F. Brunetière.

La sensazione che lo assale dai primi istanti in Italia è di un compimento atteso, di aver trovato una meta agognata e cercata confusamente, senza speranza fino all'accecante rivelazione. Già dalla sua prima sosta peninsulare a Venezia, l'idea del sogno lo guida con insistenza; tra reale e irreal prende vita un flusso di differenze e unioni: «Per me – diceva – l'influenza dei colori, delle linee architettoniche, dei canali si è trasformata in quiete, in frammenti di idee serene, in archi lunghi come arcobaleni, sotto cui passavo come fossi un altro e guardando me stesso come fossi stato un arcangelo, senza dolore, senza affanni.» (Lettera a Titu Maiorescu, 20 gennaio 1889)

Le sue lettere diventano spesso pagine di impressioni. Alcune, inviate a N. Petrașcu, sono state composte come veri e propri reportage e pubblicate in *Covorbiri literare*. Similmente, sono notevoli le lettere inviate a Titu Maiorescu. In queste ultime, vibra la continua sensazione che, quando la sua vista indugia su un antico dettaglio del paesaggio, una scena proveniente da un altro tempo distrugga bruscamente il passaggio di centinaia e migliaia di anni, per ripetersi di nuovo uguale a se stessa: «C'era vita e verità in questo soffio del passato».

foto: capinord/laif

Viaggi **letterari** nel paese della Bellezza (7^a parte)

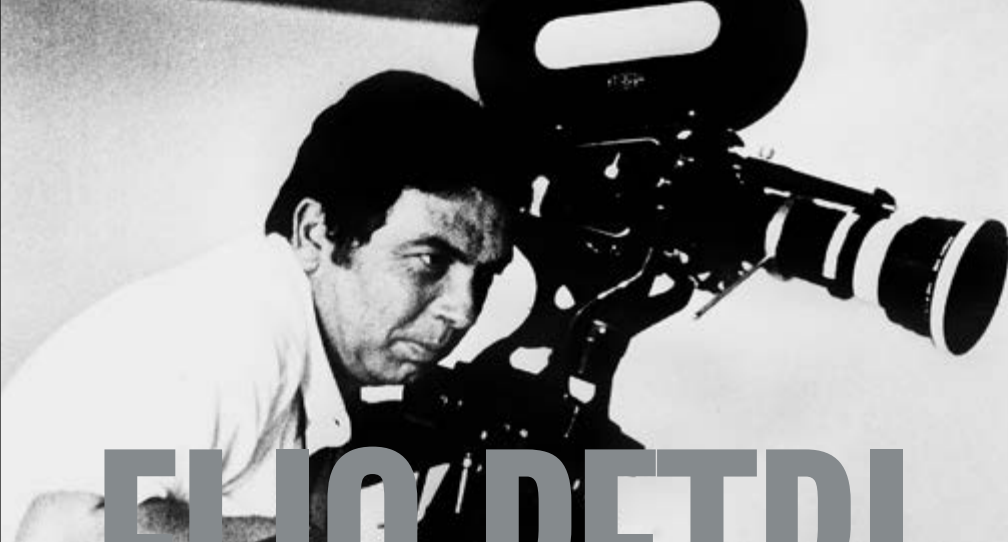

foto: andrea.coma.it

ELIO PETRI

E LA TRILOGIA DELLA NEVROSI

di
Gabriele Alfieri

traducere
Olivia Simion

Poiché desideriamo che la rivista **SIAMO DI NUOVO INSIEME** sia un vettore quanto più ricco di diffusione della cultura italiana in Romania, vi proponiamo la lettura di un articolo che si concentra, questa volta, sulla cinematografia italiana, ramo della cultura italiana affatto trascurabile e prezioso, tanto quanto gli altri ambiti in cui l'Italia risplende. Basta dire che, ad oggi, l'Italia è in testa alla classifica mondiale per la quantità di Oscar vinti nella categoria Miglior Film Straniero (14 in totale). Perciò in questo numero vi invitiamo a leggere di Eraldo Petri (29 gennaio 1929 - 10 novembre 1982), meglio noto come Elio Petri, regista italiano, sceneggiatore, regista teatrale e critico cinematografico, spesso associato alla cinematografia politica degli anni '60 e '70. Il suo film *Indagini su un cittadino al di sopra di ogni sospetto* è uno dei summenzionati vincitori dell'Oscar per il Miglior Film Straniero, ottenuto nel 1971.

Elio Petri (1929-1982) entra in gioventù tra le fila della sinistra italiana e inizia un percorso che lo porterà al giornalismo, con articoli e recensioni cinematografiche.

Grazie alla vivacità del cinema romano dell'epoca, conosce e frequenta registi e sceneggiatori del grande schermo con cui inizia a collaborare. Da quel momento la sua passione per il cinema si trasforma in una rapida ascesa, che lo porterà a ricoprire molte delle figure professionali del set. Inizia così una produzione fulminante e

Pentru că ne dorim ca revista **SIAMO DI NUOVO INSIEME** să fie un vector de promovare cât mai variat al culturii italiene în România, vă propunem spre lectură un articol care se apleacă, de această dată, asupra cinematografeii italiene, o ramură a culturii italiene deloc neglijabilă și la fel de valoroasă ca celelalte domenii în care Italia strălucește. Nu trebuie să spunem decât că, în prezent, Italia se află în fruntea clasamentului mondial, cu cele mai multe premii Oscar obținute la categoria Cel Mai Bun Film Străin (14 în total). Vă invităm, așadar, să citiți în acest număr despre Eraldo Petri (29 ianuarie 1929 - 10 noiembrie 1982), mai cunoscut ca Elio Petri, regizor italian, scenarist, regizor de teatru și critic de film, adesea asociat cu cinematografia politică a anilor '60 și '70. Filmul său, *Indagine su un cittadino al di sopra di ogni sospetto* (*Investigarea unui cetățean mai presus de orice suspiciune*), este unul dintre mai sus menționatele deținătoare ale Oscarului pentru Cel Mai Bun Film Străin, pe care l-a obținut în 1971.

ȘI TRILOGIA NEVROZEI

Elio Petri (1929-1982) intră, în tinerețe, în rândurile stângii italiene și pornește pe un drum care îl va conduce către jurnalism, cu articole și recenzii de film.

Datorită vivacității cinematografeii romane a vremii, a cunoscut și frecventat regizori și scenariști ai marelui ecran cu care a început să colaboreze. Din acel moment, pasiunea lui pentru cinema se concretizează într-o ascensiune rapidă, de-a lungul căreia îndeplinește multe și diferite sarcini și poziții pe platoul de filmare. Astfel, începe producția

breve di creature di cellulosa, che si fanno strumenti della sua vocazione di critico osservatore della politica e della cultura italiana del boom economico, tra gli anni '60 e '70.

Con il suo cinema politico, Petri esibisce la maschera ipocrita dell'italiano medio che desidera l'accesso al mondo della politica, invidiandone e contestandone i protagonisti. L'opera artistica di Elio Petri si manifesta subito come un'anomalia nel panorama cinematografico ed è frutto di scelte arti-

foto: festival-cannes.com

foto: del it

stiche avanguardiste e di grande coraggio. La sua critica si rivolge allo sviluppo economico repentino e alla febbre d'arricchimento dilagante nella società italiana, cui però non corrisponde un altrettanto intenso sviluppo sociale e morale, e Petri è molto bravo a cogliere con estrema precisione la trasformazione anomala che attraversa questo periodo tragico e vivace nella storia del Bel Paese.

«Il potere, il potere... il potere». Così registrava su un vecchio nastro magnetico il Dottore, l'ispettore capo della sezione politica della polizia italiana, personaggio interpretato magistralmente da Gian Maria Volonté nel film del 1970 *Indagine su un cittadino al di sopra di ogni sospetto*.

E appunto il potere è lo strumento e la sostanza della lucida analisi del regista romano Elio Petri che ha come declinazione la nevrosi del mondo politico e sociale dell'Italia degli anni '70. Il film fa parte della trilogia della nevrosi, insieme a *La classe operaia va in paradiso* e *La proprietà non è più un furto* e mette in scena le diverse deviazioni personali e sociali dei personaggi narrati.

L'esercizio del potere diventa volontà di controllo delle masse attraverso la coercizione, l'intimidazione ed è la rappresentazione della misura della legge che vale per il popolo e non per i suoi servitori. Questo è il corpus della tagliente denuncia di Petri alle istituzioni italiane soprattutto dopo i fatti di Piazza Fontana, ma è anche analisi psicologica e filosofica della natura umana alle prese con il peso insostenibile di un potere troppo grande da poter gestire e che diventa elemento di squilibrio e irrazionalità per i soggetti che cercano di plasmarne la fenomenologia.

sa fulgerătoare și concentrată de personaje de film, care devin instrumentele vocației sale de observator critic al politicii și culturii italiene din timpul boom-ului economic dintre anii 1960 și 1970.

Cu cinematografia sa politică, Petri expune masca ipocrită a italianului obișnuit, care își dorește accesul în lumea politicii, invidiindu-i și contestându-i pe protagoniști. Opera artistică a lui Elio Petri se manifestă imediat ca o anomalie în panorama cinematografică și este rezultatul unor alegeri artistice de avangardă și de mult curaj. Critica sa se adresează dezvoltării economice bruște și febrei îmbogățirii rampante în societatea italiană, care, însă, nu corespund unei dezvoltări sociale și morale la fel de intense, iar Petri este un maestru în a surprinde cu o precizie extremă transformarea anormală care traversează această tragică și vivace perioadă din istoria Italiei.

„Puterea, puterea... puterea”. Astfel înregistra pe o bandă magnetică veche Doctorul, inspectorul șef al secției politice a poliției italiene, personaj interpretat cu măiestrie de Gian Maria Volonté în filmul din 1970 *Indagine su un cittadino al di sopra di ogni sospetto* (*Investigarea unui cetățean mai presus de orice suspiciune*).

Și tocmai puterea este instrumentul și substanța analizei lucide a regizorului roman Elio Petri, care se focalizează în creațiile sale pe nevroza lumii politice și sociale a Italiei anilor '70. Filmul face parte din trilogia nevrozei, alături de *La classe operaia va in paradiso* (*Clasa muncitoare merge în rai*) și *La proprietà non è più un furto* (*Proprietatea nu mai este un furt*), și pune în scenă diversele abateri personale și sociale ale personajelor narate.

Exercitarea puterii se transformă în dorința de a controla masele prin constrângere și intimidare, fiind reprezentarea măsurii legii care se aplică poporului, dar nu și slujitorilor acesteia. Filmul este materializarea denunțului pătrunzător pe care îl adresează Petri instituțiilor italiene, mai ales după evenimentele din Piazza Fontana [atentatul cu bombă din Piazza Fontana de la Milano, din 12 decembrie 1969, în care au fost ucise 17 persoane, comis de gruparea teroristă paramilitară neofascistă, de extremă dreapta, Ordine Nuovo – N.d.R], dar este și o analiză psihologică și filosofică a naturii umane care se luptă cu greutatea insuportabilă a unei puteri prea mari, imposibil de gestionat, care devine un element de dezechilibru și iraționalitate pentru cei ce încearcă să-i modeleze fenomenologia.

Ca și în *Indagine su un cittadino al di sopra di ogni sospetto*, și în filmul *La classe operaia va in paradiso* joacă același Gian Maria Volonté, de data

Così come per *Indagine su un cittadino al di sopra di ogni sospetto*», anche nel film *La classe operaia va in paradiso* lo stesso Gian Maria Volonté detto Lulù, operaio stakanovista del mondo del lavoro a cottimo, diventa il simbolo dello sfruttamento operaio e dell'alienazione del mondo della fabbrica. Lulù, come i suoi colleghi, non lascia mai la fabbrica, nemmeno quando torna a casa, ed è il simbolo della lotta tra i due monolitici opposti della società italiana: i padroni e il mondo sindacale.

L'opera di Petri insiste sul drammatico destino del proletariato, che rimane schiacciato tra le due diverse forze che lo vogliono oggetto e campione della loro cinica descrizione della realtà, ma l'unica forza che emerge a consolare il sinistro destino dell'uomo-operaio-schiavo è la follia, la depersonalizzazione. Ecco che il lavoro, come il potere, diventa la croce che l'uomo tristemente si trascina dietro come su un Golgota, mentre il cancello della fabbrica si apre e centinaia di poveri diavoli lo attraversano.

Il cerchio si chiude con *La proprietà non è più un furto* ovvero una storia di ossessione, avidità e persecuzione in cui il ruolo dei personaggi diventa forma dicotomica di espressione: da una parte, ci sono le azioni compiute dai personaggi e dall'altra ciò che gli stessi confessano agli spettatori, che diventano i giudici della storia. Il richiamo a *Rashomon* (un film del regista giapponese Akira Kurosawa – N.d.R.) sembra quasi un omaggio voluto. Che si tratti di confessione della verità o messa in scena di una menzogna poco importa. Il giovane impiegato di banca, detto il ragioniere Total, è affetto da un'allergia da contatto alle banconote ma anche da una patologia nevrotica che lo porta a essere ossessionato da un cliente della banca, il Macellaio (interpretato da Ugo Tognazzi) dalla dubbia moralità, visto la mole di denaro che maneggia. Poi, il protagonista assiste a una rapina e da quel momento sviluppa una sorta di avversione molto violenta al denaro e, allo stesso tempo, una strana attrazione di fronte alle dinamiche del furto. Il Macellaio diventa quindi la vittima da perseguire. Total è un marxista-mandrakista, un sostenitore della più rigida disciplina della sinistra ma allo stesso tempo un triste personaggio sedotto dall'idea di utilizzare stratagemmi illegali per cambiare il proprio destino. Il protagonista diventa così il simbolo degli oppressi che avrebbero voluto espropriare i beni ai padroni ma che, nel fallimento delle ideologie e della moralità politica, sono mossi dall'invidia sociale e dalla necessità di un riscatto che si concretizza nel simbolo del successo: il denaro.

aceasta în rolul lui Lulù, un muncitor stahanovist din lumea zilierilor, care devine simbolul exploatareii muncitorilor și al alienării din lumea fabricii. Lulù, ca și colegii săi, nu părăsește niciodată fabrica, nici măcar atunci când se întoarce acasă, și este simbolul luptei dintre cei doi monoliți opuși ai societății italiene: patronii și lumea sindicală.

Filmul lui Petri insistă asupra destinului dramatic al proletariatului, ce rămâne zdrobit între cele două forțe diferite care și-l doresc ca obiect și eșantion al descrierii lor cinice a realității, dar singura forță care se ivește pentru a consola destinul sinistru al omului-muncitor-sclav este nebunia, depersonalizarea. Iată că munca, precum puterea, devine crucea pe care omul o cară în spate cu tristețe, ca pe Golgota, în timp ce poarta fabricii se deschide și sute de bieți diavoli o traversează.

Cercul se închide cu *La proprietà non è più un furto* sau o poveste despre obsesie, lăcomie și persecuție, în care rolul personajelor devine o formă dihotomică de exprimare: pe de o parte, sunt acțiunile realizate de personaje, iar pe cealaltă parte, ceea ce ei înșiși mărturisesc spectatorilor, care devin judecătorii poveștii. Trimiterea la *Rashomon* (un film al regizorului japonez Akira Kurosawa – N.d.R.) pare aproape un omagiu voit. Că este vorba de o mărturisire a adevărului sau de punerea în scenă a unei minciuni, contează prea puțin. Tânărul angajat al băncii, cunoscut drept contabilul Total, suferă de o alergie la contactul cu banconote, dar și de o patologie nevrotică ce îl face să fie obsedat de un client al băncii, Măcelarul (interpretat de Ugo Tognazzi), cu o moralitate îndoielnică, având în vedere sumele de bani pe care le manipulează. Apoi, protagonistul este martor la un jaf și, din acel moment, dezvoltă un fel de aversiune foarte violentă față de bani și, în același timp, o atracție ciudată față de dinamica furtului. Măcelarul devine, deci, victima ce trebuie persecutată. Total este un marxist-mandrakist [cu referire la personajul din banda desenată *Mandrake*, foarte cunoscut în Italia mai demult și care, în limbajul comun, a devenit sinonim cu cineva care face mici șmecherii, trucuri, mici scamatorii – N.d.R.], un susținător al celei mai stricte discipline de stânga, dar, în același timp, un personaj trist sedus de ideea de a folosi stratageme ilegale pentru a-și schimba destinul. Protagonistul devine, astfel, simbolul asupriților care ar fi dorit să exproprieze bunurile de la stăpâni, dar care, în eșecul ideologiilor și moralității politice, sunt mișcați de invidia socială și de nevoia unei răscumpărări care se concretizează în simbolul succesului: banii.

Al nostro sincero amore ovvero la storia di una meravigliosa lampada

dialoghi
letterari

Sarà banale da dire, ma cominciare a leggere un romanzo è sempre un'avventura. Ognuno sceglie la propria e, che sia realista o fantascientifica, d'amore o storica, la narrazione è sempre una magia dagli innumerevoli effetti, qualcosa in grado di condurci ovunque nel tempo e nello spazio, e perfino dentro i pensieri o i desideri di qualcun altro.

Poate părea banal să o spunem, dar a începe să citești un roman este întotdeauna o aventură. Fiecare și-o alege pe a sa și, fie că este realistă sau științifico-fantastică, de dragoste sau istorică, narațiunea este întotdeauna o magie cu nenumărate efecte, ceva care ne poate conduce oriunde în timp și spațiu, chiar și în gândurile sau dorințele altcuiva.

Nello scorso numero della nostra rivista, abbiamo pubblicato un breve e bellissimo articolo su Dino Buzzati, uno scrittore che, insieme a Calvino e Landolfi, è stato uno dei maggiori esponenti novecenteschi di quello che nel linguaggio della letteratura si chiama *realismo magico*. Sotto quest'ombrello dal nome contraddittorio si concentrano opere letterarie eterogenee, che trattano argomenti diversi, con stili diversi, ma ugualmente accomunate dal modo in cui guardano alla realtà circostante. Il realismo magico non cerca di allontanarsi dal reale, cui è invece intimamente legato, perché proprio osservando la realtà con profonda attenzione, nei suoi dettagli banali e nei suoi piani secondari, è possibile accedere alla dimensione onirica, paradossale e magica in essa contenuta e sopita.

Cominciare a leggere un romanzo è sempre un'avventura, e se parliamo di realismo magico applicato alla letteratura italiana ultratemporanea, la nostra avventura potrebbe essere uno dei romanzi di Cristò, un giovane scrittore italiano che i membri della RO.AS.IT. hanno avuto

În numărul trecut al revistei noastre, am publicat un scurt și foarte frumos articol despre Dino Buzzati, un scriitor care, împreună cu Calvino și Landolfi, a fost unul dintre cei mai mari exponenți ai secolului al XX-lea a ceea ce, în limbajul literaturii, se numește *realism magic*. Sub această umbrelă cu denumire contradictorie se concentrează lucrări literare eterogene, care tratează teme diferite, cu stiluri diferite, dar, în egală măsură, unite prin felul în care privesc realitatea înconjurătoare. Realismul magic nu caută să se distanțeze de realitate, de care este, în schimb, strâns legat, pentru că, tocmai observând cu atenție profundă realitatea, în detaliile sale banale și în nivelurile sale secundare, este posibilă accesarea dimensiunii onirice, paradoxale și magice care zace latent în aceasta.

A începe să citești un roman este întotdeauna o aventură, iar dacă vorbim de realism magic aplicat literaturii italiene ultratemporane, aventura noastră ar putea fi unul dintre romanele lui Cristò, un tânăr scriitor italian pe care membrii RO.AS.IT. au avut plăcerea de a-l cunoaște

foto: emmagramma.it

di
Clara Mitola

traducere
Olivia Simion

il piacere di conoscere e ascoltare durante l'evento dedicato alla Settimana della Lingua Italiana nel Mondo, tenutosi lo scorso ottobre.

A partire dal suo debutto (2007), Cristò vive naturali metamorfosi stilistiche, con un'iniziale passione per il postmodernismo, fino a trovare una prima tappa di equilibrio e sperimentazione, dieci anni dopo, con il romanzo *Restiamo così quando ve ne andate*, in cui stile e intenzione narrativa hanno una direzione precisa. Se per un verso l'elemento magico comincia già a farsi sentire (le pareti della casa in cui vive il protagonista hanno voci che il lettore riesce a sentire), d'altra parte il punto di vista dell'autore si mostra acuto, sensibile e autoironico nel descrivere sentimenti e frustrazioni individuali e generazionali. Cristò è un autore che fa critica sociale senza alzare la voce ma descrivendo attentamente la condizione

dell'individuo nell'epoca contemporanea, ossessionata dalla produzione e dalla velocità e in cui lo spazio per il sogno, per i desideri o per declinare le proprie debolezze è assente. In questa logica, il romanzo *La carne* rafforza il pensiero-critica sull'omologazione e sulla società dei consumi, mettendo in scena una realtà anti-utopica, in cui il mondo ha smesso di evolversi e una sorta di virus trasforma la gente in zombi, invece di ucciderla. Qui, l'elemento magico è restituito come distopia, un mondo rovesciato e immobile ma, proprio per questo, assolutamente normale, uguale in tutto e per tutto al mondo in cui il protagonista e voce narrante, oramai settantenne, ha vissuto l'infanzia. «Nel mondo come era quando avevo otto anni tutti morivano, chi prima e chi dopo. Adesso nessuno è sicuro neanche più di questo», dichiara a un certo punto l'anziano narratore.

Con *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare*, pubblicato nel 2019, il realismo magico diventa uno strumento usato con maestria e consapevolezza, tramite cui Cristò crea un piccolo mondo prezioso e ricco di dettagli in cui l'elemento magico irrompe nella realtà della narrazione. Il mondo descritto, e che sarà stravolto con l'evolversi della trama, è quello in cui vivono Paolo e Petra, coppia di lunga data e insieme fin dal liceo, tra cui regna la più totale fiducia. Il mondo descritto è quindi il

și de a-l asculta în cadrul evenimentului dedicat Săptămânii Limbii Italiene în Lume, desfășurat în octombrie anul trecut.

Începând de la debutul său (2007), Cristò experimentează metamorfoze stilistice naturale, cu o pasiune inițială pentru postmodernism, până la găsirea unei prime etape de echilibru și experimentare, zece ani mai târziu, cu romanul *Restiamo così quando ve ne andate*, în care stilul și intenția narativă au o direcție precisă. Dacă, pe de o parte, elementul magic începe deja să-și facă simțită prezența (pereții casei în care locuiește protagonistul au voci pe care cititorul le poate auzi), pe de altă parte, punctul de vedere al autorului este acut, sensibil și autoironic în descrierea sentimentelor și frustrărilor

individuale și generaționale. Cristò este un autor care face critică socială fără să ridice vocea, ci doar descriind cu atenție condiția individului în epoca contemporană, obsedată de producție și viteză și în care lipsește spațiul pentru visare, pentru dorințe sau pentru aplecarea asupra slăbiciunilor proprii. În această logică, romanul *La carne*

întărește gândirea și critica asupra omogenizării și societății de consum, punând în scenă o realitate anti-utopică, în care lumea a încetat să mai evolueze și un fel de virus transformă oamenii în zombi, în loc să îi omoare. Aici, elementul magic este redat ca o distopie, o lume răsturnată și imobilă, dar, tocmai din acest motiv, absolut normală, egală din toate punctele de vedere cu lumea în care protagonistul și naratorul, acum în vârstă de șaptezeci de ani, și-a trăit copilăria. „În lumea așa cum era când aveam opt ani, toți au murit, unii înainte și alții după. Acum nimeni nu mai este sigur nici măcar de asta”, declară la un moment dat naratorul în vârstă.

Cu *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare*, publicată în 2019, realismul magic devine un instrument folosit cu pricepere și conștientizare, prin care Cristò creează o mică lume prețioasă plină de detalii în care elementul

foto: mandrill.it

foto: terranovita.it

dialoguri
literare

contesto perfetto per porre una domanda su cosa significhi verità o più esattamente, tacere equivale a mentire? La risposta di Cristò è questo bellissimo romanzo breve, in cui l'azione è innescata dal desiderio di Paolo di creare una lampadina che riproduca una luce calda come quella del sole, da regalare a sua moglie Petra (quasi ossessionata da quella luce) per il loro quindicesimo anniversario di matrimonio. Paolo però non è un esperto di elettronica e, dopo ben tre anni passati in garage a inventare circuiti, ciò che riesce a creare è una

luce fioca e lunare che, con suo grande sconcerto, accendendosi fa luce sul mondo degli spiriti dei morti che ancora aleggiavano tra i vivi. Ma questa scoperta, già di per sé sconvolgente, non è che l'inizio di una serie di scoperte ancora più dolorose e sorprendenti, di verità che vengono a galla e che è stato proprio l'amore a seppellire per tutti quegli anni.

Per saperne di più non ci resta che leggere questa breve meraviglia ma, per il momento, potremmo cominciare con delle domande cui Cristò ha risposto per i nostri lettori.

1. La nostra sembra essere un'epoca di turbolenze e superficialità, in cui la cultura si limita troppo spesso a essere uno strumento spuntato di analisi, un involucro svuotato della propria forza salvatrice. In questo contesto, qual è il ruolo dello scrittore e della narrazione oggi? Che cosa significa per Cristò essere scrittore?

Mi convinco sempre di più che il senso più intimo della scrittura non sia mai cambiato. In fondo si tratta ancora di raccontare storie attorno al fuoco per far passare la notte. Si tratta, insomma, di una propensione naturale che è contemporaneamente causa ed effetto del fatto che gli esseri umani usino le parole per comunicare. Quindi per me, ogni giorno di più, fare lo scrittore significa pensare a delle storie che siano capaci di far passare la notte e imparare a raccontarle sempre meglio. Il fatto che la notte che stiamo attraversando sia di quelle senza luna, buia e per certi versi inquietante, per quanto mi riguarda è uno stimolo a cercare, sia come scrittore che come lettore, racconti capaci di farci volare un po' in un altro posto e in un altro tempo e, contemporaneamente, farci chiedere quale sia il modo più saggio per avere, domani, una notte meno spaventosa.

2. Nei tuoi romanzi descrivi una realtà facilmente riconoscibile che appare quasi

magic se întrevede în realismul narațiunii. Lumea descrisă, și care va fi dată peste cap odată cu evoluția intrigii, este cea în care trăiesc Paolo și Petra, un cuplu de lungă durată, fiind împreună încă din liceu, între care domnește încrederea totală. Lumea descrisă este așadar contextul perfect pentru ridicarea întrebării: ce înseamnă adevărul sau, mai exact, este tăcerea totuna cu minciuna? Răspunsul lui Cristò e acest frumos roman scurt, în care acțiunea este declanșată de dorința lui Paolo de a crea un bec care să reproducă o lumină caldă precum cea a soarelui, pentru a i-l oferi soției sale Petra (aproape obsedată de acea lumină), cu ocazia aniversării a cincisprezece ani de la nunta lor. Cu toate acestea, Paolo nu este un expert în electronică și, după trei ani petrecuți în garaj inventând circuite, ceea ce reușește să creeze este o lumină slabă și lunară care, spre marea lui consternare, aprinzându-se, face lumină asupra lumii spiritelor celor morți, care încă mai bântuie printre cei vii. Dar această descoperire, șocantă în sine, este doar începutul unei serii de descoperiri și mai dureroase și mai surprinzătoare, de adevăruri care ies la suprafață și pe care însăși iubirea a fost cea care le-a îngropat în toți acești ani.

Pentru a afla mai multe, nu ne rămâne decât să citim această mică bijuterie, dar, deocamdată, am putea începe cu câteva întrebări la care Cristò a răspuns pentru cititorii noștri.

1. A noastră pare să fie o epocă a turbulențelor și a superficialității, în care cultura se limitează prea des la a fi un instrument de analiză tocit, o cochilie golită de propria sa forță salvatoare. În acest context, care este rolul scriitorului și al narațiunii astăzi? Ce înseamnă pentru Cristò a fi scriitor?

Mă conving din ce în ce mai mult că sensul cel mai intim al scrisului nu s-a schimbat niciodată. La urma urmei, este încă vorba despre a spune povești în jurul focului pentru ca noaptea să treacă mai repede. În esență, e o tendință naturală, ce reprezintă atât cauza, cât și efectul faptului că ființele umane folosesc cuvinte pentru a comunica. Așa că, pentru mine, cu fiecare zi ce trece mai mult, a fi scriitor înseamnă a mă gândi la povești ce ușurează trecerea nopții și a le spune din ce în ce mai bine. Faptul că noaptea pe care o traversăm este una fără lună, întunecată și pe alocuri înfrigorătoare, în ceea ce mă privește, este un stimulent pentru a căuta, atât ca scriitor, cât și ca cititor, acele povești în stare să ne transporte în alte locuri și alte timpuri și, totodată, să ne facă să ne întrebăm care este cel mai înțelept mod în care putem avea o noapte mai puțin înfricoșătoare mâine.

2. În romanele tale descrii o realitate ușor de recunoscut, care apare aproape banală,

banale, quotidiana, fino al momento in cui non è scardinata dall'interno, da qualcosa di non più riconoscibile che la stravolge. Quali sono i tuoi riferimenti letterari? Come sei arrivato, dalla distopia di un romanzo come *La carne*, al realismo magico de *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare*?

Una sola cosa è certa: non mi sono seduto alla scrivania davanti al computer dicendo a me stesso «adesso scrivo un romanzo distopico», oppure «devo usare la tecnica del realismo magico». Per quanto mi riguarda la forma è sempre al servizio della storia, tanto che è la storia stessa a suggerire in quale forma sia meglio raccontarla. Certamente hanno influito i miei gusti personali di lettore, però direi che semplicemente ho cominciato a scrivere la storia che mi girava in testa e solo dopo un po' mi sono reso conto di cosa stavo facendo dal punto di vista formale. *La carne*, per esempio, partiva da una domanda (cosa succederebbe davvero nella nostra società se apparissero gli zombi?) e una risposta (sarebbero assorbiti, normalizzati, gestiti, resi innocui). Partendo da questa immagine degli zombie in fila davanti ai depositi comunali delle città in attesa di ricevere il proprio pezzo di carne, direi che non potevo fare altro che procedere verso una specie di distopia.

Per quanto riguarda *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare*, invece, ciò che volevo era scrivere una storia d'amore sincera, il più possibile vicina a ciò che accade davvero quando due persone si amano e decidono di vivere insieme... e ho finito per scrivere un racconto sulla menzogna e sulla magia.

Direi che è un esito ironicamente comprensibile.

3. *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare* è l'opera che in un certo modo ha consacrato il tuo essere scrittore professionista, non solo per il successo che continua ancora a ottenere dopo quasi quattro anni, ma soprattutto per la grazia con cui è scritto, costruito e immaginato. Potresti raccontarci qualcosa di più su questo romanzo?

È il romanzo che ho scritto più velocemente e questo probabilmente gli ha donato compattezza. Come lettore amo i romanzi brevi, soprattutto le novelle, che sono un genere molto italiano e molto novecentesco. È interessante poter leggere una storia in uno spazio che sta a metà tra il racconto e il romanzo perché spesso ci si trova davanti a un libro che, come un romanzo inventa un intero mondo, ma con l'uso «ecologico» delle parole che è tipico dei racconti. Ciò che ho provato a fare con *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare* è proprio questo: mostrare un oggetto

quotidiana, până în momentul în care este demontată din interior de ceva mai puțin recognoscibil ce o răstoarnă. Care sunt referințele tale literare? Cum ai ajuns, de la distopia unui roman precum *La carne*, la realismul magic din *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare*?

Un singur lucru este cert: nu m-am așezat la birou, în fața computerului, spunându-mi „acum scriu un roman distopic”, sau „trebuie să folosesc tehnica realismului magic”. În ceea ce mă privește, forma este mereu în slujba poveștii, în așa măsură încât este povestea însăși cea care sugerează cea mai bună formă în care trebuie spusă. Cu siguranță gusturile mele personale de cititor m-au influențat, dar aș spune că, pur și simplu, am început să scriu povestea care mi se învârtea în cap și, abia după un timp, mi-am dat seama ce fac din punct de vedere formal. *La carne*, de exemplu, începea cu o întrebare (ce s-ar întâmpla cu adevărat în societatea noastră dacă ar apărea zombi?) și un răspuns (ar fi absorbiți, normalizați, gestionați, făcuți inofensivi). Plecând de la această imagine, a zombilor aliniați în fața depozitelor municipale ale orașelor, așteptând să-și primească bucata de carne, aș spune că nu puteam să mă îndrept decât spre un fel de distopie.

Cât despre *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare*, în schimb, ceea ce mi-am dorit a fost să scriu o poveste de dragoste sinceră, cât mai aproape de ceea ce se întâmplă cu adevărat atunci când doi oameni se iubesc și decid să trăiască împreună... și am ajuns să scriu o poveste despre minciună și magie.

Aș spune că e un rezultat, în mod ironic, de înțeles.

3. *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare* este opera care, într-un anumit fel, ți-a consacrat statutul de scriitor profesionist, nu doar datorită succesului pe care încă îl obține după aproape patru ani, ci mai ales pentru harul cu care este scrisă, construită și imaginată. Ne poți spune mai multe despre acest roman?

Este romanul pe care l-am scris cel mai rapid și asta probabil i-a conferit compactitate. Ca cititor, iubesc romanele scurte, în special nuvelele, care sunt un gen foarte italian și foarte specific secolului al XX-lea. Este interesant să poți citi o narațiune într-un spațiu care se află la jumătatea distanței dintre o poveste și un roman, pentru că, de multe ori, ne aflăm în fața unei cărți care, ca și un roman, inventează o lume întregă, dar cu

che, per i suoi peculiari poteri, avrebbe cambiato radicalmente il mondo come lo conosciamo, e farlo agire in una storia piccola e comune. Quindi creare un mondo nuovo e guardarlo da un punto di vista quotidiano, familiare.

4. La Romania è un paese spesso considerato periferico dal punto di vista culturale, all'interno di una logica che distingue culture «grandi» e «piccole», posizionandole su una cartina geografica. Credi che questa «marginalità culturale» possa essere idealmente accostata a quella del sud dell'Italia?

Ho visitato Bucarest due volte vivendola per qualche giorno e cercando il più possibile di non fare il turista. Ciò che mi è piaciuto molto della città è che riesce ad essere contemporaneamente una capitale europea a tutti gli effetti, ma anche una città molto simile a Napoli, o Palermo, o Bari (città in cui vivo). C'è qualcosa di splendidamente meridionale

nella vostra capitale. E credo che questo dipenda molto proprio da questo senso di appartenenza marginale, una specie di orgoglio della periferia che in qualche modo rende le persone un po' più libere di fallire senza buttarsi addosso tutta la responsabilità. È come se, nelle zone più periferiche dell'Occidente, le persone si sentano giustamente in diritto di reclamare il fatto che, partendo dalle ultime posizioni, non arrivare sul podio può non essere considerata una sconfitta. Negli anni Settanta l'importante scrittore americano Kurt Vonnegut scrisse che la differenza tra i poveri americani e i poveri europei stava nel mito statunitense del *self-made man*, una persona che diventa potente e ricca partendo dal basso con le proprie forze e la propria intelligenza. I poveri europei incolpavano i governi per la loro povertà, mentre i poveri americani incolpavano loro stessi.

Io credo che il mito del *self-made man* oggi sia molto in voga anche nell'Europa Settentrionale e Occidentale, ma «ai confini dell'impero» probabilmente continuiamo ancora ad avere una certa lucidità.

5. Sei stato ospite dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. durante l'evento dedicato alla lingua italiana nel mondo. Credi che la lingua letteraria, la narrazione in generale, sia uno strumento interculturale valido di reciproca conoscenza tra culture diverse?

Assolutamente sì. E non solo, credo che le opere letterarie siano dei mezzi di trasporto molto

folosirea „ecologică” a cuvintelor, tipică poveștilor. Ceea ce am încercat să fac cu *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare* este tocmai asta: să prezint un obiect care, datorită puterilor sale deosebite, ar schimba radical lumea așa cum o cunoaștem și să-l fac să existe într-o poveste mică și obișnuită. Deci să creez o lume nouă privită dintr-un punct de vedere cotidian, familiar.

4. România este o țară considerată adesea periferică din punct de vedere cultural, în cadrul unei logici care distinge culturile „mari” și „mici”, plasându-le pe o hartă geografică. Crezi că această „marginalitate culturală” poate fi ipotetic comparată cu cea din sudul Italiei?

Am vizitat de două ori Bucureștiul, trăindu-l câteva zile și încercând, pe cât posibil, să nu fac pe turistul. Ce mi-a plăcut foarte mult la acest oraș este că reușește să fie o capitală europeană în toată regula și, în același timp, și un oraș foarte asemănător cu Napoli sau Palermo sau Bari (orașul în care locuiesc). Există ceva splendid meridional în capitala voastră. Și cred că asta ține foarte mult tocmai de acest sentiment de apartenență marginală, un fel de mândrie a periferiei care îi face pe oameni un pic mai liberi în a eșua, fără să-și ia toată responsabilitatea asupra lor.

E ca și cum, în zonele cele mai periferice ale Occidentului, oamenii s-ar simți îndreptății să susțină faptul că, pornind de pe ultimele poziții, a nu ajunge pe podium poate să nu fie considerată o înfrângere. În anii '70, importantul scriitor american Kurt Vonnegut a scris că diferența dintre americanii săraci și europenii săraci constă în mitul american al omului ca artizan al propriei reușite în viață (*self-made man*), o persoană care devine puternică și bogată pornind de jos cu propria sa forță și inteligență. Europenii săraci dădeau vina pe guverne pentru sărăcia lor, în timp ce americanii săraci se învinuiau pe ei înșiși.

Eu cred că mitul *self-made man* este foarte în vogă astăzi și în nordul și vestul Europei, dar „la marginea imperiului” continuăm, probabil, să avem o anumită luciditate.

5. Ai fost invitat al Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT. în cadrul evenimentului dedicat limbii italiene în lume. Crezi că limba literară, narațiunea în general, este un instrument intercultural valid de cunoaștere reciprocă între culturi diferite?

Cu siguranță, da. Și nu numai atât, cred că operele literare sunt mijloace de transport foarte rafinate pentru că ne permit să călătorim în spațiu, dar și în timp, să intrăm și să ieșim din capul oamenilor, să ne furișăm în casele altora sau să ne plimbăm în siguranță prin locurile cele

raffinati perché ci consentono di viaggiare nello spazio, ma anche nel tempo, di entrare e uscire dalla testa delle persone, di intrufolarci nelle case altrui o di camminare senza pericolo nei luoghi più impervi e pericolosi. Leggendo possiamo galleggiare nel cosmo o nel profondo degli oceani senza preoccuparci di come respirare, attraversare deserti senza patire il caldo e la sete, parlare con la gente di tutto il mondo. Naturalmente questo ci è molto facilitato dal difficile lavoro dei traduttori di cui spesso, quando sono davvero bravi, ci dimentichiamo durante la lettura. Loro sono i veri ambasciatori di questa conoscenza reciproca, i piloti di questo straordinario mezzo di trasporto.

NOTA BIOBIBLIOGRAFICA:

Cristò (n.1976) ha debuttato nel 2007 con il breve romanzo *Come pescare, cucinare e suonare la trota* (Ed. Florestano), cui segue *L'orizzonte degli eventi* (Ed. Il Grillo, 2011) e, nel 2017, *Restiamo così quando ve ne andate* (Ed. TerraRossa). Nel 2019 pubblica il libro *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare* (Ed. TerraRossa), vincitore del premio Terre di Puglia, inserito nella classifica di qualità del 2020 del magazine letterario *L'Indiscreto*, già tradotto in francese e spagnolo e scelto come libro del giorno dal prestigioso programma radiofonico Fahrenheit (condotto da Lipperini su RadioTre). Tra il 2020 e il 2021 i romanzi *La carne* (Ed. Intermezzo) e *Uno su infinito*, pubblicato con il titolo *That's (Im)possible*, (Ed. Caratterimobili), già pubblicati nel 2015, sono ristampati da altre case editrici (rispettivamente da Neo Edizioni e TerraRossa). Inoltre Cristò collabora con *La Repubblica*, *Artribune* e *minima&moralia*.

Foto: neoziboniti

NOTĂ BIOBIBLIOGRAFICĂ:

Cristò (n.1976) a debutat în 2007 cu romanul scurt *Come pescare, cucinare e suonare la trota* (Ed. Florestano), urmat de *L'orizzonte degli eventi* (Ed. Il Grillo, 2011) și, în 2017, de *Restiamo così quando ve ne andate* (Ed. TerraRossa).

În 2019 publică *La meravigliosa lampada di Paolo Lunare* (Ed. TerraRossa), care a câștigat premiul Terre di Puglia, fiind introdus în topul calității făcut în 2020 de revista literară *L'Indiscreto*, tradus deja în franceză și în spaniolă și ales ca și carte a zilei de prestigiosul program radiofonic Fahrenheit (prezentat de Lipperini la RadioTre). Între 2020 și 2021 romanele *La carne* (Ed. Intermezzo) și *Uno su infinito* (publicat cu titlul *That's (Im)possible*, Ed. Caratterimobili), apărute în 2015, sunt retipărite de alte edituri (de Neo Edizioni, respectiv, TerraRossa). În plus, Cristò colaborează cu *La Repubblica*, *Artribune* și *minima&moralia*.

dialoguri
literare

lubirii noastre
sincere sau
povestea unei lămpi
minunate

2.000.000.000

La speranza

*Bisbigliando tra le rovine,
Come il volo delle farfalline,
Pian piano depone il silenzio, con gran cura,
Sopra un mondo intero che ha paura
Di sognare, troppo codardi
Sono tutti per pensieri «assurdi».*

*Sta guardando con pietà
La gente che balla nell'oscurità
Eppure ha paura di essa.*

*È una voce
Un po' dolce
Che canta di fronte a un muro
Fatto di buio scuro-scuro.*

*Ma prima che si rovini tutto,
Al confine con l'infinito,
Brillando in lontananza,
Spunta l'eterna speranza.*

*di
Miruna Cătălin,
classe 8 D, Liceo
Teorico «Dante
Alighieri»*

*foto
Raffaello Sanzio,
La speranza*

Întoarcerea la Roma

de
Adrian Irvin Rozei

traduzione
Clara Mitola

foto
arhiva autorului

2 ani, 4 luni și 7 zile! Iată intervalul de timp care se scursese de la ultima mea vizită la Roma. Cum mi-aș fi putut imagina, la sfârșitul lui ianuarie 2020, că între aceste două vizite va trece o „oprire” atât de lungă? În sfârșit, era momentul să reiau câteva bune obiceiuri de călătorie. Pentru prima încercare, doar în Europa. Desigur, etapa „Roma” era un „must”.

2 anni, 4 mesi e 7 giorni! Ecco il tempo trascorso dalla mia ultima visita a Roma. Come avrei potuto immaginare, alla fine del gennaio 2020, che tra le due visite ci sarebbe stata una «sosta» così lunga? Finalmente, era il momento di riprendere qualche buona abitudine di viaggio. Per il primo tentativo, solo in Europa. Di certo, la tappa «Roma» era un must.

După un vechi obicei, de îndată ce ajung la Roma, merg la „Feltrinelli”. Aici, pot consulta cele mai recente succese literare din Italia, pot citi ghiduri, pot cumpăra CD-uri cu muzică italiană... într-un cuvânt, „mă cufund în atmosfera țării”.

De data aceasta, nu pot/trebuie să cumpăr NIMIC! Car deja, în valiză, 22 kg, pe când compania aeriană îmi permite doar... 20 kg. E „vina cadourilor” (mai ales a cărților!) primite în etapele anterioare ale călătoriei mele. Și totuși... nu pot rezista. Cumpăr o mică broșură intitulată *Da Coppedè alla Stazione Tiburtina*. Un „caiet de schițe” care va forma scheletul vizitelor mele de mâine. Desene și note superbe care vă permit să descoperiți (sau să vedeți din nou) „le architetture realizzate a Roma dal ‘900 ai giorni nostri”. Autorul broșurii explică, chiar pe coperta patru, ideea ce l-a condus la imaginarea acestui traseu prin „Urbea eternă”:

„De multe ori suntem convinși că știm totul despre propriul nostru oraș, în acest caz chiar și o capitală: ROMA. Stratificat încă de la întemeiere, mereu în același loc și extins în timp ca o pată de ulei. Cine nu a spus vreodată «Aici, cândva erau doar terenuri agricole...?» Parcurgem aceste locuri în lung și în lat din plăcere, la muncă, pentru a căuta un cinema, un restaurant... De câte ori n-am trecut prin fața unui palat, a unei clădiri publice, a unui bloc de locuințe, a unei vile, a unui monument sau a unui pod fără să ne întrebăm (alergăm mereu...) cine a fost autorul aceluia proiect...?”

Seguendo le mie vecchie abitudini, una volta arrivato a Roma vado alla «Feltrinelli». Qui posso consultare gli ultimi successi letterari italiani, posso leggere guide, comprare CD di musica italiana... in una parola, «m’immergo nell’atmosfera del paese».

Questa volta non posso/non devo comprare NIENTE! Già porto con me in valigia 22 kg, ma la compagnia aerea ne permette solo... 20. È «colpa dei regali» (soprattutto libri!) ricevuti nelle precedenti tappe del mio viaggio. E ad ogni modo... non posso resistere. Compro un libricino intitolato *Da Coppedè alla Stazione Tiburtina*. Un «quaderno di schizzi» che formerà lo scheletro delle mie visite di domani. Disegni e splendide note che vi permetteranno di scoprire (o di rivedere) «le architetture realizzate a Roma dal ‘900 ai giorni nostri». L’autore dell’opuscolo spiega proprio nella quarta di copertina l’idea che l’ha portato a immaginare questo percorso attraverso la «Città eterna»:

«Spesso siamo convinti di conoscere tutto sulla nostra città, in questo caso perfino una capitale: ROMA. Stratificata fin dalla sua fondazione, sempre nello stesso posto, e allargatasi nel tempo a macchia d’olio. Chi non ha detto almeno una volta “Qui in passato c’erano solo terreni agricoli?” Attraversiamo questi luoghi in lungo e in largo per piacere, per andare al lavoro o cercando un cinema, un ristorante... Quante volte siamo passati davanti a un palazzo, a un ufficio pubblico, a un condominio, a una villa, a un monumento o a un ponte senza domandarci

Aș putea spune același lucru la București, la Paris sau la Capestang. Numai că, la Roma, nu sunt „mânat de la spate” de vreo obligație profesională. În acest oraș, de jumătate de secol... „sunt mereu în vacanță!”.

Mai mult! Cum am văzut și revăzut de nenumărate ori principalele muzee, monumente, parcuri ale capitalei italiene, pot ceda tentației de a urma trasee uneori cunoscute, alteori „da scoprire” după gustul și inspirația momentului. Este exact ceea ce propune broșura de buzunar semnată de Paolo Bernacca și Maurizio Moretti. „Să continuăm plimbările descoperind arhitectura realizată la Roma din anii 1900 până în zilele noastre.”

Prima etapă din parcursul menționat mai sus este Cartierul Coppedè. Cunoscut acest colț de „Roma Liberty” de vreo 20 de ani. A spune că e vorba de un „cartier Liberty” este o afirmație puțin cam simplificatoare. De fapt, el este mai degrabă un amestec de Liberty, baroc, stil medieval, neogotic, Art Déco... totul influențat de trăsături Kitsch căutate și puse în valoare. Cartierul Coppedè este un complex de clădiri în stil Art Nouveau situat în Roma, în cartierul Trieste, între Piazza Buenos Aires și Via Tagliamento. Deși nu este chiar un cartier, el a fost numit astfel de arhitectul care l-a proiectat și care i-a lăsat numele, Gino Coppedè. Ansamblul este alcătuit din optsprezece palate și alte douăzeci și șapte de clădiri grupate în jurul pieței centrale, numită Piazza Mincio.

În 1915, s-a născut ideea de a construi o nouă zonă rezidențială în Roma, lângă Piazza

(andiamo sempre di fretta) chi fosse l'autore di questo progetto...?»

Potrei dire la stessa cosa a Bucarest, Parigi o Capestang. Solo che, a Roma, non sono «spinto» da un qualche obbligo professionale. In questa città, da mezzo secolo... «sono sempre in vacanza!».

Ancora di più! Poiché ho visto e rivisto innumerevoli volte i principali musei, i monumenti, i parchi della capitale italiana, posso cedere alla tentazione di seguire percorsi a volte sconosciuti, o «da scoprire» in base al gusto e all'ispirazione del momento. È esattamente ciò che propone questo libricino tascabile firmato da Paolo Bernacca e Maurizio Moretti. «Continuiamo a passeggiare scoprendo l'architettura realizzata a Roma dal 1900 fino ad oggi.»

La prima tappa del percorso summenzionato è il Quartiere Coppedè. Conosco quest'angolo della «Roma Liberty» da circa 20 anni. Dire che si tratti di un «Quartiere Liberty» è un'affermazione piuttosto semplicistica. In realtà, si tratta più di una combinazione di Liberty, barocco, stile medievale, neogotico, Art Déco... il tutto influenzato da linee Kitsch ricercate e valorizzate. Il quartiere Coppedè è un complesso di palazzi in stile Art Nouveau situato a Roma, nel quartiere Trieste, tra Piazza Buenos Aires e Via Tagliamento. Sebbene non sia un vero e proprio quartiere, è stato chiamato così dall'architetto che l'ha progettato e che gli ha lasciato il suo nome, Gino Coppedè. Il complesso è costituito da diciotto palazzi e altri ventisette edifici raggruppati intorno alla piazza centrale, chiamata Piazza Mincio.

Intrarea principală în Cartierul Coppedè cu arcul impunător și Palatul Ambasadorilor

L'ingresso principale del Quartiere Coppedè con l'arco imponente e il Palazzo degli Ambasciatori

Foto: wikipedia.org

Buenos Aires. Proiectul era încredințat lui Gino Coppedè. Prima prezentare a proiectului va avea loc pe 19 octombrie 1916. În 1921 Palatul Ambasadorilor este finalizat, dar cartierul a rămas neterminat de Coppedè în momentul decesului său, în anul 1927.

La 23 august 1917, Comisia consilierilor orașenești a înaintat o cerere către Coppedè pentru ca zona să aibă un aspect „roman”. Așadar, Coppedè a folosit tema Romei antice, făcând cornișe și frize ca în Roma imperială și o intrare monumentală, amintind arcurile de triumf ale Forumului Roman. Pentru realizarea imobilelor s-a folosit travertinul (tot ca referință la Roma imperială), în timp ce interioarele sunt realizate din faianță smălțuită pentru bucătării, podele din lemn pentru sufragerii și mozaicuri în stil pompeian pentru holuri sau băi.

Principalele edificii și opere decorative din zonă sunt: **Palazzo degli Ambasciatori**, **Villino del Ragno**, **Villino delle Fate**, **Fontana delle rane**.

Villino delle Fate, cu Fontana delle rane în prim plan

Villino delle Fate con Fontana delle rane in primo piano

Villino del Ragno și Fontana delle rane. La dreapta, Villino Cobiria

Villino del Ragno e Fontana delle rane. A destra, Villino Cobiria

Nel 1915 è nata l'idea di costruire una nuova zona residenziale a Roma, accanto a Piazza Buenos Aires. Il progetto fu affidato a Gino Coppedè. La prima presentazione del progetto avrà luogo il 19 ottobre del 1916. Nel 1921 il Palazzo degli Ambasciatori è terminato, ma il quartiere è lasciato incompleto da Coppedè al momento della sua morte, nell'anno 1927.

Il 23 agosto del 1917, la Commissione dei consiglieri comunali ha avanzato una proposta a Coppedè affinché la zona avesse un aspetto «romano». Perciò, Coppedè ha usato il tema dell'antica Roma per creare cornici e fregi come nella Roma imperiale e un ingresso monumentale, che ricorda gli archi di trionfo del Foro Romano. Per costruire gli immobili è stato utilizzato il travertino (sempre come riferimento alla Roma imperiale), mentre gli interni sono realizzati con piastrelle smaltate per le cucine, pavimenti in legno per i soggiorni e mosaici in stile pompeiano per gli ingressi o i bagni.

I principali edifici e le opere decorative della zona sono: il **Palazzo degli Ambasciatori**, il **Villino del Ragno**, il **Villino delle Fate** e la **Fontana delle rane**.

Nel cuore della piazza centrale, la Fontana delle rane è un insieme realizzato nel 1924 da Coppedè in stile barocco e caratterizzato da innumerevoli dettagli tradizionali, usati per la riproduzione fedelissima delle 12 rane scolpite in pietra.

Le centinaia di elementi decorativi dell'insieme chiamato Quartiere Coppedè, sebbene sia stato completato dopo il decesso dell'autore, ti chiedono di passare ore intere a scoprire tante e tante sorprese e riferimenti culturali che si nascondono dietro i dettagli architettonici.

Villino delle Fate, detaliu de pictură murală (Dante și Petrarca)

Villino delle Fate, particolare murale (Dante e Petrarca)

Foto: Instagram.com/ital

În inima pieței centrale, Fontana delle rane (Fântâna broaștelor) este un ansamblu realizat în 1924 de Coppedè într-un stil baroc marcat de nenumărate detalii tradiționale utilizate pentru reproducerea extrem de fidelă a celor 12 broaște sculptate în piatră.

Sutele de elemente decorative ale ansamblului denumit Quartiere Coppedè, chiar dacă el a fost completat după decesul autorului său, cer să petreci ore în șir pentru a descoperi noi și noi surprize artistice și referințe culturale ce se ascund în spatele detaliilor arhitecturale.

Piazza Fiume a fost construită în 1921, în momentul demolării Porții Salaria și este un loc neobișnuit, deoarece ia, de fapt, forma unei intersecții, dintre Corso d'Italia cu axa Salaria – Via Piave. Ea a fost amenajată „călare”, peste Zidurile Aureliene. În jurul pieței se află clădiri cu aspect și istorie din epoci diferite, accentuând imaginea neuniformă a unui pătrat nepătrat. Clădirea cu cea mai puternică personalitate, poate și datorită amplasării, este cu siguranță cea numită „La Rinascente”, între Via Salaria și corso d'Italia. În 2021, magazinul „La Rinascente” Piazza Fiume a împlinit 60 de ani. Sărbătorile au fost ocazia perfectă pentru a anunța proiectul de remodelare a întregului magazin, construit în anii 1960-1961, de către arhitecții Franco Albini și Franca Helg. Prezența sa este cu atât mai uimitoare cu cât el se învecinează cu edificii reprezentative pentru epoci și stiluri total diferite.

Chiar alături de marele magazin, poate fi admirată o vilă în stil pur Liberty, cu un gard din fier forjat, balcoane și frize tipice perioadei 1900. În spatele Zidurilor Aureliene, spațiul pieței este ocupat de opriri de autobuze urbane și de o stație de taxiuri. Însă, chiar în vecinătatea sa, poți

Piazza Fiume è stata costruita nel 1921, durante la demolizione di Porta Salaria, ed è un luogo insolito perché prende in realtà la forma di un incrocio tra Corso Italia e l'asse Salaria – Via Piave. Essa è stata disposta «a cavallo» delle Mura Aureliane. Intorno alla piazza si trovano palazzi con aspetto e storia appartenenti a epoche diverse, che mettono in risalto l'immagine irregolare di un quadrato non quadrato. Il palazzo con la personalità più marcata, forse anche grazie alla sua posizione, è senza dubbio quello de «La Rinascente», tra Via Salaria e Corso Italia. Nel

2021, il negozio «La Rinascente» di Piazza Fiume ha compiuto 60 anni. I festeggiamenti sono stati un'occasione perfetta per annunciare il progetto di ristrutturazione dell'intero negozio, costruito tra il 1960 e il 1961 dagli architetti Franco Albini

La Rinascente

admira un edificiu medieval lângă care, în spatele unui gard de fier forjat decorat cu o monogramă din același metal, se ascund un monument funerar antic și o poartă de palat renascentist.

La numai câțiva metri, pe Via Campana, poți întâlni Edificio Polifunzionale, construit între 1963 și 1964. Descris ca fiind „un enorm cub de sticlă din care răsar câteva etaje de ciment ce amintesc casa sub cascadă construită de Lloyd Wright”, se pare că acest edificiu „este cel mai fotografiat printre cele construite în ultima jumătate de secol.” El este rezultatul unei decizii de a implanta „o lucrare cu o personalitate puternică în fața Zidurilor antice Aureliene, aproape de intrarea în centrul istoric”. Însă înălțimea cubului de sticlă a fost aleasă în așa fel încât să poată reflecta Zidul lui Aurelian.

Probabil că aș fi continuat traseul propus de Paolo Bernacca și Maurizio Moretti dacă nu mi-aș fi amintit că în acest colț mai puțin frecventat de turiști se găsește unul dintre edificiile mele favorite din Roma. Această vilă, care afișează, chiar la intrare, o placă de travertin cu inscripția „Residenza Marignoli” îmi amintește... copilăria mea la București. Cum așa? Simplu. La București, am locuit timp de 20 ani, pe strada Alexandru Donici. Chiar la intersecția acestei străzi cu strada Icoanei, se află vila „Elie Radu”, construită și decorată în stil Liberty de către arhitectul italian Giulio Magni.

În 1899, Giulio Magni construiește găurile din Comănești, lângă Bacău, și din Brusturoasa, purtând numele lui Elie Radu, binecunoscutul Inspector al Lucrărilor Publice, „care a conceput și realizat lucrările de alimentare cu apă ale orașului București și numeroase construcții de seamă de căi ferate și poduri și sosele”, după cum indică placa de marmură instalată pe zidul vilei sale din strada Donici.

Cunosc Residenza Marignoli de mai bine de 20 ani. Pe atunci, ea era un hotel numit Vila Marignoli. „Astăzi plasată sub protecția «Soprintendenza» pentru Monumentele Romei și Lazio, clădirea este considerată, împreună cu Vila Pacelli, una dintre cele mai reprezentative clădiri Art Nouveau ale lui Giulio Magni, arhitectul care a construit-o în 1907.

Inițial reședința nobiliară a familiei aristocratice Marignoli, Vila găzduiește acum o reședință și un hotel turistic. Caracterizată de un stil inspirat de clădirile medievale nordice, Vila a fost proiectată de arhitectul Giulio Magni, una dintre cele mai interesante figuri artistice de la începutul anilor 1900. Magni a fost autorul unor mari lucrări de arhitectură ale vremii: Ministerul Marinei (1911), casele populare din Testaccio (1903–1914), Palatul Păcii de la Haga și alte

e Franca Helg. La sua presenza è tanto più sorprendente quanto più confina con edifici rappresentativi di epoche e stili completamente diversi.

Proprio accanto al grande negozio, può essere ammirata una villa in puro stile Liberty, con un recinto in ferro battuto, balconi e fregi tipicamente novecenteschi. Dietro le Mura Aureliane, lo spazio della piazza è occupato dalle fermate degli autobus urbani e dalle stazioni dei taxi. Eppure, proprio nelle sue vicinanze, è possibile ammirare un edificio medievale, accanto al quale, oltre un recinto di ferro battuto, decorato con un monogramma fatto con lo stesso metallo, si nasconde un monumento funebre antico e la porta di un palazzo rinascimentale.

A soli pochi metri, su Via Campana, è possibile notare l'Edificio Polifunzionale, costruito tra il 1936 e il 1964. Descritto come «un enorme cubo di vetro da cui spuntano alcuni piani di cemento che ricordano la casa sotto la cascata costruita da Lloyd Wright», sembra che quest'edificio sia «il più fotografato tra quelli costruiti nell'ultimo mezzo secolo». L'edificio è il risultato di una decisione che fissa «un'opera dalla personalità forte di fronte alle antiche Mura Aureliane, vicino all'ingresso nel centro storico». Nondimeno, l'altezza del cubo di vetro è stata scelta in modo che possa riflettere le Mura di Aureliano.

Probabilmente avrei continuato il percorso proposto da Paolo Bernacca e Maurizio Moretti se non mi fossi ricordato che in quest'angolo meno frequentato dai turisti si trova uno dei miei edifici romani preferiti. Questa villa, che mostra proprio all'ingresso una placca di travertino con l'iscrizione «Residenza Marignoli» mi ricorda... la mia infanzia a Bucarest. Com'è possibile? Semplice. A Bucarest ho abitato per 20 anni su strada Alexandru Donici. Proprio all'angolo in cui questa strada incontra strada Icoanei, si trova la villa «Elie Radu», costruita e decorata in stile Liberty proprio dall'architetto italiano Giulio Magni.

Nel 1899, Giulio Magni costruisce le stazioni di Comănești, vicino a Bacău, e quella di Brusturoasa, che portano il nome di Elie Radu, il famoso Ispettore dei Lavori Pubblici, «che ha concepito e realizzato i lavori di approvvigionamento idrico della città di Bucarest e numerose costruzioni importanti come ferrovie, ponti e strade», così com'è indicato sulla placca di marmo piazzata sul muro della sua villa di strada Donici.

Conosco la Residenza Marignoli da oltre 20 anni. Allora, la struttura era un hotel chiamato Villa Marignoli. «Oggi posto sotto la protezione della «Soprintendenza» per i Monumenti di Roma e del Lazio, il palazzo è considerato, insieme a Villa Pacelli, una tra le più rappresentative strutture Art Nouveau di Giulio Magni,

Residenza Marignoli

vile: Vila Almagià (1910) și Villa Pacelli pe Via Aurelia.”

Astfel este prezentat arhitectul italian, care a locuit un deceniu în România secolului al XIX-lea, unde a creat aproape 30 de edificii. Am avut ocazia, de câteva ori, să vizitez interiorul clădirii, pe când era doar hotel și am cunoscut-o pe directoarea sa, care și-a prezentat teza de doctorat despre Giulio Magni. Însă, spre marea mea uimire, cunoștințele sale privind activitatea lui Giulio Magni în România erau... practic nule! Numai că eu, doar câteva zile înainte de vizita la Roma, cu ocazia unui sejur la București, remarcasem un „detaliu” legat de prezența lui Giulio Magni în România. În Muzeul Național de Istorie a României, acolo unde se află copia Columnei lui Traian, poate fi văzut un panou purtând titlul „De ce există o copie a Columnei lui Traian la București?” Cel de-al doilea alineat al panoului spune: „Un proiect realizat de arhitectul italian Iulius Magni (1896) propunea crearea unei piețe publice în apropierea parcului Cișmigiu. Această piață ar fi fost amenajată cu monumente precum statuia lui Mihai Viteazul și cea a regelui Carol I, alături de copia Columnei lui Traian.”

Poate că astăzi, după aproape un secol și jumătate de la prezența lui Giulio Magni în România, o piață din București ar merita să poarte numele său. Și de ce nu... și la Roma?

l'architetto che la costruì nel 1907. Inizialmente residenza nobile della famiglia aristocratica Marignoli, la villa ospita ora una residenza e un hotel turistico. Caratterizzata da uno stile ispirato ai palazzi medievali nordici, la Villa è stata progettata dall'architetto Giulio Magni, una delle più interessanti figure artistiche del 1900. Magni è stato l'autore di grandi opere architettoniche dell'epoca: il Ministero della Marina (1911), le case popolari di Testaccio (1903–1914), Il Palazzo della Pace all'Aja e di altre ville: Villa Almagià (1910) e Villa Pacelli su Via Aureliana.»

È presentato così l'architetto italiano che ha vissuto un decennio nella Romania del XIX secolo, dove ha creato quasi 30 edifici. Ho avuto l'occasione di visitare più di una volta l'interno del palazzo, quando era solo un hotel, e ho conosciuto la sua direttrice che ha presentato una tesi di dottorato su Giulio Magni. Tuttavia, con mia grande sorpresa, le sue conoscenze su Giulio Magni in Romania erano... praticamente nulle! Ma io, solo pochi giorni prima di visitare Roma, durante un soggiorno a Bucarest, avevo notato un «dettaglio» legato alla presenza di Giulio Magni in Romania. Nel Museo Nazionale di Storia della Romania, dove si trova la copia della Colonna Traiana, è possibile vedere un pannello intitolato «Perché esiste una copia della Colonna Traiana a Bucarest?». Il secondo rigo del pannello scrive: «Un progetto realizzato dall'architetto italiano Giulio Magni (1896) proponeva la creazione di una piazza nei pressi del parco Cișmigiu. In questa piazza, sarebbero stati disposti monumenti come la statua di Mihai Viteazu e quella del re Carol I, accanto alla copia della Colonna Traiana.»

Forse oggi, dopo quasi un secolo e mezzo dalla presenza di Giulio Magni in Romania, una piazza di Bucarest meriterebbe di portare il suo nome. E perché no... anche a Roma?

Lectura, o desfătare a sufletului!

Lectura, am face Totul de Dragul Acesteia, pentru că unele dintre cele mai remarcabile lucruri născocite de oameni sunt cărțile, cele care te învață fără să-ți ceară ceva în schimb. Așadar, ne-am hotărât să le demonstrăm și celorlalți ce rol important joacă lectura în viețile noastre.

Sub denumirea latină *Legio Legentium* (*Legiunea Cititorilor*) și având ca slogan „Lectio, tanta delectatio animi” (LTDA), care în română se traduce „cititul e o atât de mare încântare a sufletului”, noi suntem un grup informal format din șase membri care își propune, așa cum spune și numele, să promoveze lectura în rândul colegilor din liceul nostru. Toți suntem elevi ai Liceului Teoretic „Dante Alighieri”, cu vârste cuprinse între 14 și 17 ani. În cadrul acestui proiect suntem susținuți de doamna profesoară Daniela Ducu, care ne-a coordonat și ne-a ajutat să gândim acest plan, dar avem parte și de sprijinul liceului nostru, care ne-a oferit oportunitatea de a ne desfășura activitățile în cadrul acestuia.

Am plecat la drum având în minte un singur scop: să creștem pasiunea pentru lectură. Știam de la început că acest lucru nu va fi ușor, cu toate obstacolele întinse de lumea modernă, anume monopolul tehnologiei asupra vieții cotidiene, lipsa timpului și reticența față de cărți, tocmai obiectul proiectului nostru... Însă aceste aspecte nu ne-au descurajat, dimpotrivă, ne-au ambiționat să găsim o soluție, căci, dacă cititul ne-a învățat ceva, a fost să nu ne dăm bătăuți.

Pentru a finanța acest proiect, am beneficiat de sprijinul Primăriei București, prin PROEDUS. Am participat în cadrul programului Bugetare Participativă București și am reușit să facem rost de fondurile necesare pentru a pune în aplicare planul nostru.

Când ne-am adunat prima dată pentru a concepe acest proiect, am pornit de la ideea unei campanii de lectură, văzând cât de subestimat este cititul. Am observat că cei mici se îndepărtează din ce în ce mai mult de tot ceea ce înseamnă cărți sau scris, preferând telefonul sau alte dispozitive. Desigur, tehnologia s-a dovedit utilă în foarte multe cazuri, dar noi considerăm că nu ar trebui să ne dezicem total de clasică metodă de a învăța, anume lectura.

La lettura, faremmo di Tutto per Lei, perché una delle più incredibili invenzioni dell'uomo sono i libri, che t'insegnano senza chiederti niente in cambio. Perciò, abbiamo deciso di dimostrare anche agli altri che ruolo ha la lettura nelle nostre vite.

Con il nome di *Legio Legentium* (*Legione dei Lettori*) e con lo slogan «Lectio, tanta delectatio animi» (LTDA), che si traduce «la lettura è una tale delizia dell'anima», ci siamo uniti in un gruppo informale composto da sei membri il cui proposito, così come dice anche il nome, è di promuovere la lettura tra i compagni del nostro liceo. Siamo tutti alunni del Liceo Teorico «Dante Alighieri», con età comprese tra i 14 e i 17 anni. In questo progetto siamo sostenuti dalla professoressa Daniela Ducu, che ci ha coordinato e ci ha aiutato a pensare questo progetto, ma abbiamo anche il sostegno nel nostro liceo, che ci ha permesso di svolgere al suo interno le nostre attività.

Siamo partiti con una sola cosa in mente: aumentare la passione per la lettura. Sapevamo dall'inizio che non sarebbe stato facile, viste tutte le trappole tese dal mondo moderno, come il monopolio della tecnologia sulla vita quotidiana, la mancanza di tempo e la reticenza di fronte ai libri, protagonisti del nostro progetto... Però tutti questi aspetti non ci hanno scoraggiato, al contrario, ci hanno reso più ambiziosi nel trovare una soluzione perché, se la lettura ci ha insegnato qualcosa, è di non lasciarci abbattere.

Per finanziare quest'iniziativa, abbiamo beneficiato del sostegno offertoci dal Comune di Bucarest, attraverso PROEDUS. Abbiamo partecipato al programma di Bilancio Partecipativo di Bucarest e siamo riusciti a trovare i fondi necessari per porre in pratica il nostro progetto.

Quando ci siamo visti la prima volta per concepire il piano, siamo partiti dall'idea di una campagna di lettura, osservando quanto sottovalutato sia l'atto del leggere. Abbiamo notato come i piccoli si allontanano sempre di più da tutto ciò che significa libri o scrittura, preferendo il telefono o altri dispositivi. Di certo la tecnologia si è dimostrata utile in moltissime occasioni, ma noi crediamo non sia necessario rifiutare totalmente il metodo classico d'insegnamento, basato appunto sulla lettura.

de
Miruna Cătălin,
elevă Liceul
Teoretic „Dante
Alighieri” · alumna
del Liceo Teorico
«Dante Alighieri»

traduzione
Clara Mitola

foto
arhiva autorului

Iar când spunem a învăța, nu ne referim doar la lectura ca mijloc de îmbogățire a vocabularului sau îmbunătățirea capacității de exprimare, ci și la celelalte beneficii ale acesteia. O carte este un portal către o altă lume, care, deși poate nu ne dăm seama întotdeauna, seamănă atât de mult cu lumea noastră. Fiecare lectură ne învață câte ceva, fie că este vorba de un basm pentru copii, fie că citim o carte pentru dezvoltare personală. Oricare dintre cele două ne poate ajuta să realizăm ceea ce ne-am propus, să ne dăm seama de anumite lucruri, să devenim mai buni. Într-un cuvânt, fiecare poveste ne schimbă. Și poate că le-am da dreptate celor care spun că cititul e plictisitor, dacă între filele unei cărți, pe lângă sfaturi și îndrumări ascunse subtil, n-am face cunoștință cu atât de multe personaje memorabile și nu am lua parte împreună cu ele la peripeții de tot felul.

Ceea ce ne-a adus pe noi mai aproape, ca un colectiv, mai presus de dorința de a-i convinge și pe ceilalți să dea o șansă lecturii, a fost pasiunea pentru cărți. Fiecare dintre noi are o carte preferată pe care o poartă în suflet mereu și o folosește ca sursă de inspirație pentru a deveni o persoană mai bună, mai tolerantă și pentru a înțelege mai bine lumea înconjurătoare. Ne-am gândit că poate și alții simt la fel, așa ca am decis să căutăm cât mai multe persoane pe care să le formăm și cărora să le oferim oportunități de a-și manifesta iubirea pentru cărți.

Dorim să încurajăm într-un mod sustenabil lectura în rândul celor de vârsta noastră, făcându-i să înțeleagă beneficiile acesteia, pentru a-și cultiva și pe cont propriu pasiunea pentru cărți. Deseori auzim explicații de tipul: „De ce să citesc o carte dacă pot să caut pe internet răspunsul?”. Și nouă ne este uneori greu să-i contrazicem în astfel de situații, deoarece utilitatea tehnologiei este incontestabilă, ajungând să fie astăzi aproape indispensabilă. Iar acum, din cauza pandemiei de COVID 19, multe comunități de tineri au avut de suferit, fiind constrânși să respecte regulile de distanțare socială. Din aceste motive, dorim să le

E quando diciamo insegnamento, non ci riferiamo solo alla lettura come a un mezzo per arricchire il nostro vocabolario o migliorare le nostre capacità espressive, ma anche agli altri benefici che ne derivano. Un libro è un portale verso un altro mondo che assomiglia davvero tanto al nostro, anche se a volte non ce ne rendiamo conto. Ogni lettura ci insegna qualcosa, che si tratti di una favola per bambini o di un libro per la crescita personale. Entrambi possono aiutarci a raggiungere il nostro scopo, a renderci conto di certe cose, a migliorare. In altre parole, ogni storia ci cambia. E forse daremmo ragione a chi dice che leggere è noioso se tra le pagine di un libro, oltre a consigli e indicazioni finemente nascoste, non incontrassimo tantissimi personaggi memorabili e non affrontassimo con loro ogni sorta di peripezia.

Ciò che ci ha unito come collettivo, più importante del desiderio di convincere gli altri a dare una possibilità alla lettura, è stata la passione per i libri. Ognuno di noi ha un libro preferito che porta sempre nel cuore e che usa come fonte d'ispirazione per diventare una persona migliore, più tollerante e per capire meglio il mondo circostante. Abbiamo pensato che forse anche altri sentono la stessa cosa, perciò abbiamo deciso di cercare quante più persone da formare e cui offrire la possibilità di manifestare amore per i libri.

Desideriamo incoraggiare la lettura in modo sostenibile tra i più giovani, perché capiscano i suoi benefici, perché coltivino anche per conto proprio la passione per la lettura. Sentiamo spesso spiegazioni del tipo: «Perché leggere un libro se posso trovare la risposta su internet?». A volte è difficile anche per noi contraddirli in situazioni del genere, perché l'utilità della tecnologia è incontestabile, e oggi quasi indispensabile. E ora, a causa della pandemia di COVID 19, molte comunità di giovani hanno sofferto, poiché costrette a rispettare le regole di distanziamento sociale. Per tutti questi motivi, desideriamo offrire loro di nuovo la gioia di stare insieme, magari accanto anche a un libro.

Nonostante questo, non perdiamo occasione di esporre loro i vantaggi, come l'aumento della capacità di concentrazione. Ma, allo stesso tempo, cerchiamo di far presa anche sulla parte sentimentale, mostrando loro che niente può essere comparato con le emozioni che vivi quando leggi un racconto commovente o quando viaggi insieme ai tuoi personaggi preferiti in indimenticabili avventure.

Perciò niente ha retto il confronto con la gioia che abbiamo provato tutti quando abbiamo scoperto che il nostro progetto era stato approvato e, in base al numero di voti, aveva vinto. Il 25 ottobre 2022, con un calendario ben organizzato, abbiamo avviato le attività del programma, pieni di entusiasmo e ottimismo. Abbiamo iniziato la

aducem din nou bucuria de a se afla împreună, alături, poate, și de o carte.

Cu toate acestea, încercăm cu orice ocazie să le expunem avantajele, precum creșterea abilității de concentrare. Dar, în același timp, căutăm să le atingem și partea sentimentală, demonstrându-le că nimic nu se poate compara cu emoțiile pe care le trăiești atunci când citești o poveste înduioșătoare sau când călătorești împreună cu personajele tale favorite în aventuri de neuitat.

Așadar, nimic nu s-a putut compara cu bucuria pe care am simțit-o cu toții atunci când am aflat că proiectul nostru a fost aprobat, iar în urma voturilor a ieșit câștigător. Pe data de 25 octombrie 2022, având calendarul bine pus la punct, am dat startul activităților din cadrul proiectului, plini de entuziasm și optimism. Am început campania prin a da de veste elevilor liceului nostru, care urmau să beneficieze de pe urma proiectului, despre acțiunea noastră. Ei au avut ocazia să se alătore clubului de lectură organizat de noi sau să împrumute o carte în cadrul programului nostru. Dispunem de un număr însemnat de titluri din literatura universală, dar și din cea română, pe care le oferim spre a fi împrumutate de colegii noștri. Acestora le-a plăcut ideea noastră, asociind-o cu o bibliotecă, dar au găsit-o mult mai atractivă, deoarece cărțile erau pe gustul lor. La alegerea acestora am contribuit exclusiv noi, prin urmare am fost mult mai aproape de dorințele, dar și de nevoile lor.

Am realizat și un chestionar care a avut ca scop identificarea potențialilor beneficiari și a preferințelor în materie de citit. Răspunsurile lor ne-au ajutat pentru a le recomanda cărți din lista titlurilor noastre și cu această ocazie i-am invitat să ni se alătore în misiunea de a încuraja lectura în școală. Am reușit să atragem de partea noastră câțiva doritori, astfel echipa s-a extins, iar procesul de implementare a fost facilitat.

De la publicațiile de pe blogul nostru, care au tratat diverse teme, până la podcasturi realizate chiar de noi, grupul țintă s-a bucurat de materiale chiar și pe partea digitală, fiind întotdeauna la curent cu activitățile noastre. Cea mai însemnată dintre acestea a fost vizita doamnei redactor de la Nemira, Irina Cerchia. Dumneai ne-a prezentat în cele mai frumoase cuvinte procesul din spatele publicării unei cărți, iar publicul a avut șansa să-i adreseze întrebări.

Am avut parte de o lună încărcată de evenimente și, când a sosit momentul să tragem linie, am ajuns la concluzia că planul nostru a reușit. Numărul celor interesați de lectură a crescut, ceea ce ne-a întărit convingerea că ne aflăm pe drumul cel bun. Ne-am atins o mare parte din obiectivele propuse și vom continua să facem ceea ce am făcut și până acum, căci acesta nu este decât începutul unui proiect ambițios, dar esențial, deoarece va aduce un mare plus comunității liceului „Dante Alighieri”.

campagna informando della nostra attività gli alunni del nostro liceo, che avrebbero beneficiato del progetto. Loro hanno avuto l'occasione di unirsi al club di lettura organizzato da noi oppure di prendere in prestito un libro all'interno del nostro programma. Disponiamo di un numero importante di titoli di letteratura universale, come anche romena, che offriamo in prestito ai nostri compagni. A loro è piaciuta la nostra idea, considerandola come una biblioteca, ma con titoli molto più attraenti, perché i libri si adattavano ai loro gusti. Della scelta dei titoli ci siamo occupati esclusivamente noi, perciò abbiamo indovinato più facilmente i loro gusti ma anche le loro necessità.

Abbiamo anche realizzato un questionario con lo scopo d'identificare i potenziali beneficiari e le preferenze di lettura. Quelle risposte ci hanno aiutato a consigliare loro libri presenti nella nostra lista di titoli ed è stata anche un'occasione perché si unissero a noi nella missione di incoraggiare la lettura a scuola. Siamo riusciti a tirare dalla nostra parte qualche compagno interessato e così il nostro gruppo si è allargato, e il processo di realizzazione si è semplificato.

Dalle pubblicazioni sul nostro blog, riguardanti diversi argomenti, fino ai podcast realizzati da noi, il gruppo di destinatari ha avuto a disposizione materiali anche digitali, e così anche la possibilità di essere sempre al corrente delle nostre attività. La più interessante tra le altre è stata la visita della redattrice di Nemira, Irina Cerchia. La signora ci ha presentato con bellissime parole il processo che si trova alle spalle di un libro, e il pubblico ha avuto la possibilità di rivolgerle alcune domande.

Abbiamo vissuto un mese pieno di eventi e, quando è arrivato il momento di tirare le somme, la conclusione è stata un successo per il nostro progetto. Il numero delle persone interessate alla lettura è cresciuto e questo ci ha convinti ancora di più di essere sulla buona strada. Abbiamo raggiunto la maggior parte degli obiettivi proposti e continueremo a fare ciò che abbiamo fatto finora, perché tutto questo non è stato che l'inizio di un progetto ambizioso ma essenziale, che offrirà un grande valore aggiunto alla comunità del Liceo «Dante Alighieri».

La lettura, una delizia per l'anima!

2023 – UN GRANDE ANNO ITALIANO

100 ANNI DELL'AERONAUTICA MILITARE ITALIANA

Il 28 Marzo 2023 ricorrerà il «Centenario dell'Aeronautica Militare», che fu infatti fondata in tale data. Fiore all'occhiello dell'Arma Azzurra sono le Frece Tricolori, ossia la Pattuglia Acrobatica Nazionale (PAN): eccellenza dimostrativa di tecnica e professionalità riconosciuta nel mondo. Senza dimenticare il contributo alla NATO, che l'Aeronautica assicura con i suoi moderni Eurofighter Typhoon.

100 ANNI DALLA NASCITA DI ITALO CALVINO (1923-1985)

Ripercorrendo le tappe principali della fortuna critica, si può ricordare che, negli anni Cinquanta e Sessanta del XX secolo, Calvino godeva di notevole stima in primo luogo come saggista, ma non mancano i riconoscimenti alla sua attività di scrittore.

Nel corso del Novecento il successo di Calvino è diventato sempre più vasto, tanto che, a partire dalla fine degli anni Settanta, egli è stato uno degli scrittori italiani più tradotti e studiati anche all'estero. Nei bilanci di fine secolo, da più parti questo autore è stato considerato già un classico, e si è sottolineata la sua capacità di attraversare e di interpretare acutamente fasi culturali diverse (dal neorealismo al postmoderno). Non che la critica, tuttavia, sia stata sempre unanime. Ma ora, su basi meno conflittuali, si apre una fase di analisi che vorrebbe mettere in luce aspetti poco sondati della produzione di Calvino, come i rapporti fra le varie forme narrative impiegate – dalla fiaba alla fantascienza.

2023 – UN AN ITALIAN FOARTE IMPORTANT

100 DE ANI DE AERONAUTICĂ MILITARĂ ITALIANĂ

28 martie 2023 va marca „Centenarul Aeronauticii Militare”, care a fost fondată în această zi. Mândria Armei Albastre sunt Săgețile Tricolore, adică Patruța Națională Acrobatică (PAN): excelență demonstrativă de tehnică și profesionalism recunoscută în întreaga lume. Fără a uita contribuția la NATO, pe care Forțele Aeriene o asigură cu modernele sale Eurofighter Typhoon.

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI ITALO CALVINO (1923-1985)

Parcurgând din nou principalele etape ale succesului său critic, se poate aminti faptul că în anii 1950 și 1960, Calvino se bucura de o stimă considerabilă, în primul rând ca eseist, dar i-a fost recunoscută și activitatea de scriitor.

Pe parcursul secolului al XX-lea, succesul lui Calvino a devenit din ce în ce mai mare, astfel încât, începând de la sfârșitul anilor 1970, a fost unul dintre cei mai traduși și mai studiați scriitori italieni, inclusiv în străinătate. În bilanțurile de la sfârșitul secolului, acest autor era deja considerat de mulți un clasic și este subliniată capacitatea sa de a traversa și de a interpreta cu acuitate diferite faze culturale (de la neorealism la postmodernism). Însă, cu toate acestea, critica nu a fost întotdeauna unanime. Dar acum, pe baze mai puțin conflictuale, se deschide o fază de analiză care ar dori să evidențieze aspecte puțin explorate ale producției lui Calvino, precum raportul dintre diferitele forme narrative folosite – de la basme, la lucrări științifico-fantastice.

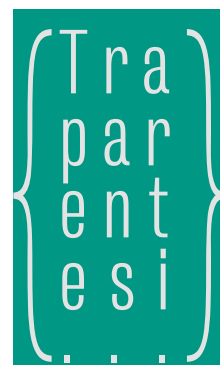
di

Antonio Rizzo

antonio.rizzo08@gmail.com

traducere

Mariana Voicu

«L'inferno dei viventi non è qualcosa che sarà; se ce n'è uno, è quello che è già qui, l'inferno che abitiamo tutti i giorni, che formiamo stando insieme. Due modi ci sono per non soffrirne. Il primo riesce facile a molti: accettare l'inferno e diventarne parte fino al punto di non vederlo più. Il secondo è rischioso ed esige attenzione e apprendimento continui: cercare e saper riconoscere chi e cosa, in mezzo all'inferno, non è inferno, e farlo durare, e dargli spazio.»

Italo Calvino, *Le città invisibili*, 1972

«Iadul celor vii nu este ceva ce va veni; dacă există unul, acesta se află deja aici, iadul în care trăim în fiecare zi, pe care îl formăm stând împreună. Există două moduri prin care îi putem evita suferința. Primul le reușește multora: să accepte iadul și să devină parte din el, până în punctul de a nu-l mai vedea. Al doilea este riscant și necesită o atenție și o învățare continuă: să cauți și să știi să recunoști cine și ce, în mijlocul iadului, nu este iad, și să-l faci să reziste, și să-i dai spațiu.»

Italo Calvino, *Orașele invizibile*, 1972

100 ANNI DALLA MORTE DI VILFREDO PARETO (1848-1923)

È stato un economista, sociologo e ingegnere italiano. Di grande versatilità mentale, le sue capacità spaziavano dall'economia politica alla teoria dei giochi, all'ingegneria, alla matematica, alla statistica e alla filosofia. Pareto è annoverato tra le menti più eclettiche vissute nella seconda metà dell'Ottocento e all'inizio Novecento, erede e al contempo precursore di tanti altri illustri scienziati italiani.

foto: theraunastudio.com

A fost economist, sociolog și inginer italian. De o mare versatilitate mintală, abilitățile sale variau de la economia politică, la teoria jocurilor, inginerie, matematică, statistică și filosofie. Pareto se numără printre cele mai eclectice minți care au trăit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, moștenitor și, în același timp, precursor al multor alți

ilustri oameni de știință italieni.

BERGAMO E BRESCIA CO-CAPITALE ITALIANA DELLA CULTURA 2023

Bergamo. La città era frequentata già in epoca protostorica, successivamente dai Celti, e dopo fu romanizzata col nome di *Bergomun*. Divisa in due unità urbanistiche (Bergamo Alta e Bergamo Bassa) il suo nome dialettale odierno (Berghém) è ancora quello celtico, che significa «Casa sul monte».

Brescia. Nel VI-V secolo a.C. i primi abitanti furono probabilmente i liguri, e fu poi abitata dai Galli cenòmani. Successivamente romanizzata in *Brixia*. Città compresa fra il

foto: wikipedia.org

BERGAMO ȘI BRESCIA, ÎMPREUNĂ, CAPITALĂ ITALIANĂ A CULTURII ÎN ANUL 2023

Bergamo. Orașul era deja frecventat în epoca protoistorică, apoi de Celți, iar ulterior a fost romanizat cu numele de *Bergomun*. Împărțit în două unități urbane (Bergamo de Sus și Bergamo de Jos), numele său dialectal de astăzi (Berghém) este încă cel celtic, care înseamnă „Casa de pe munte”.

Brescia. În secolele VI-V î.Hr. primii locuitori au fost probabil ligurii, iar apoi a fost locuit de tribul de Gali cenòmani. Ulterior a fost romanizat cu numele de *Brixia*. Orașul se află între Lacul Iseo și Lacul

lago d'Iseo e il lago di Garda, lungo la direttrice autostradale che da Milano va fino a Venezia. Tanto Bergamo quanto Brescia sono due città a grande vocazione industriale e produttiva, ma ricchissime di siti storici e monumentali di grande pregio. Su ambedue queste co-capitali 2023 della cultura italiana ritorneremo in questa rivista con successivi articoli.

150 ANNI DALLA MORTE DI ALESSANDRO MANZONI (1785-1873)

Dire Manzoni significa dire «unificazione linguistica». È infatti questo scrittore, poeta, drammaturgo, saggista, storico, che con il suo romanzo elaborato nell'arco di vent'anni ha consegnato alla nazione italiana non ancora nazione (si era nel 1842), lo strumento che la condurrà a diventare linguisticamente unitaria; insegnerà dunque a generazioni di italiani le regole per «ben scrivere»: quanto basta per essere definito «il quarto Padre della lingua italiana», dopo Dante, Boccaccio, Petrarca.

Ma il romanzo in questione (*I promessi sposi*) suscita meraviglia anche per altri motivi: oltre che raccontare una vicenda del tutto immersa nella Storia, densa di significati e acute – oltre che documentate – osservazioni anche economiche e sociologiche, racchiude in sé una galleria di personaggi che rappresentano caratterialmente i tanti tipi di italiani.

Una lettura che, oltre ad essere un classico della letteratura, appartiene di fatto al «canone» della nostra cultura occidentale.

Il romanzo, pur tradotto e pubblicato in romeno, è però godibilissimo se letto in lingua italiana, potendo cogliere tutta la sottile e raffinata ironia con cui sono intessute molte pagine. In alternativa: un ottimo avvicinamento all'opera

Foto: Wikimedia.org

Garda, de-a lungul autostrăzii care merge de la Milano la Veneția. Atât Bergamo, cât și Brescia sunt două orașe cu o mare vocație industrială și productivă, dar foarte bogate în situri istorice și monumentale de mare valoare. Vom reveni în această revistă cu articole ulterioare referitoare la aceste două orașe care sunt împreună, în anul 2023, capitale ale culturii italiene.

150 DE ANI DE LA MOARTEA LUI ALESSANDRO MANZONI (1785-1873)

A spune Manzoni înseamnă a spune „unificare lingvistică”. Este, de fapt, acest scriitor, poet, dramaturg, eseist, istoric care, cu romanul său elaborat de-a lungul a douăzeci de ani, a oferit națiunii italiene, care nu era încă o națiune (vorbim despre anul 1842), instru-

mentul care o va conduce să devină unitară din punct de vedere lingvistic; el va învăța, așadar, generații de italieni regulile pentru „a scrie bine”: suficient pentru a fi numit „al patrulea Părinte al limbii italiene”, după Dante, Boccaccio, Petrarca.

Dar romanul cu pricina (*Logodnicii*) stârnește mirare și din alte motive: dincolo de faptul că spune o poveste cufundată complet în Istorie, densă în semnificații și acute – pe lângă documentate – observații economice și sociologice, acesta cuprinde o întreagă galerie de personaje ce reprezintă, din punct de vedere caracterial, numeroasele tipuri de italieni.

Este o lectură care, dincolo de faptul că este o lucrare clasică a literaturii, aparține de fapt „canonului” culturii noastre occidentale.

Romanul, deși tradus și publicat în limba română, este totuși foarte plăcut de citit în limba italiană, deoarece poate fi înțeleasă toată ironia subtilă și rafinată cu care sunt țesute multe pagini. Alternativ: o abordare foarte bună a lucrării

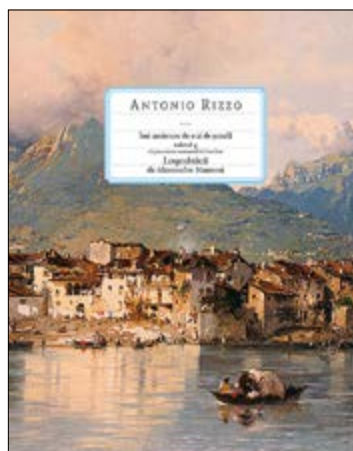

Foto: rosario

può essere la lettura del mio *Quaderno 4 – Vi racconto il romanzo degli italiani*, pubblicato da RO.AS.IT. in edizione bilingue nel 2019.

100 ANNI DALLA NASCITA DI FRANCO ZEFFIRELLI (1923-2019)

Autentico maestro del cinema di qualità, è stato regista, sceneggiatore, scenografo e senatore della Repubblica Italiana. Tra i più famosi registi italiani nel mondo (i suoi film sono quasi tutti produzioni internazionali), al pari di Federico Fellini, Luchino Visconti o Sergio Leone – per citarne solo alcuni – Franco Zeffirelli, come regista cinematografico, si caratterizzava per l'eleganza formale e l'attenzione per il melodramma e le storie d'amore, sviluppate con senso dello spettacolo e gusto figurativo prezioso, sia pure con esuberanze manieristiche e puramente estetizzanti anche se scadenti talvolta nell'oleografico.

Foto: L'Espresso.com

100 ANNI DALLA PRIMA STAMPA DEL VOCABOLARIO ZINGARELLI DELLA LINGUA ITALIANA

La prestigiosa casa editrice del Vocabolario fu fondata a Modena nel 1859 da Nicola Zanichelli. Dal 1866 risiede a Bologna. Fu la prima a tradurre in italiano *Sull'origine delle specie per selezione naturale* di Charles Darwin (1864) e *Sulla teoria speciale e generale della relatività* di Albert Einstein (1921).

Pubblica principalmente libri di testo per la scuola, libri universitari e professionali (testi giuridici e di medicina), dizionari, opere di consultazione e, in misura minore, libri di saggistica e divulgazione scientifica.

Dal 1941 Zanichelli pubblica il *Vocabolario della lingua Italiana* di Nicola Zingarelli che, uscito incompleto a fascicoli nel 1917, fu terminato in volume nel 1923.

Nella forma attuale, aggiornata al 2022, il vocabolario elenca 145.000 voci, oltre 380.000 significati fra cui circa 1.000 nuove

poate fi lectura *Caietului 4 – Vă povestesc romanul italienilor*, publicat de RO.AS.IT. într-o ediție bilingvă, în anul 2019.

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI FRANCO ZEFFIRELLI (1923-2019)

Maestru autentic al cinematografiei de calitate, a fost regizor, scenarist, scenograf și senator al Republicii Italiene. Printre cei mai cunoscuți regizori italieni din lume (filmele sale sunt aproape toate producții internaționale), la fel ca Federico Fellini, Luchino Visconti sau Sergio Leone, pentru a aminti doar câțiva, Franco Zeffirelli, în calitate de regizor de film, s-a caracterizat prin eleganță formală și atenție la melodramă și la poveștile de dragoste, tratate cu simțul spectacolului și cu un prețios gust figurativ, deși cu exuberanțe manieriste și pur estetice, chiar dacă uneori mediocre.

100 DE ANI DE LA PRIMA TIPĂRIRE A VOCABULARULUI ZINGARELLI AL LIMBII ITALIENE

Prestigioasa editură a Dicționarului a fost fondată la Modena în anul 1859 de către Nicola Zanichelli. Din anul 1866 se află la Bologna. Aceasta a fost prima editură care a tradus în limba italiană lucrarea *Despre originea speciilor prin selecția naturală* de Charles Darwin (1864) și lucrarea *Despre teoria generală și specială a relativității* de Albert Einstein (1921).

Publică în principal manuale școlare, cărți universitare și profesionale (texte juridice și medicale), dicționare, lucrări fundamentale pentru o anumită disciplină și, într-o măsură mai mică, cărți de eseu și divulgare științifică.

Din anul 1941, Zanichelli publică *Dicționarul limbii italiene* al lui Nicola Zingarelli care, lansat incomplet în fascicole în anul 1917, a fost terminat în volum în anul 1923.

În forma sa prezentă, actualizată în anul 2022, dicționarul enumeră 145.000 de cuvinte,

parole e locuțiuni o nuovi signficati; oltre 70.000 etimologie che accompagnano altrettanti lemmi; 964 schede di sfumature di significato che analizzano altrettanti gruppi di parole e ne consigliano l'uso in base al contesto (come, ad esempio, *profumo* – *fraganza* – *aroma*); 136 definizioni d'autore: significati firmati da persone che oggi rappresentano l'eccellenza italiana nei rispettivi campi ci offrono punti di vista a volte sorprendenti; 3.126 parole da salvare (come, ad esempio, *obsoleto*, *ingente*, *diatriba*, *leccornia*, *ledere*, *perorare*), preferibili ai loro sinonimi più comuni ma meno espressivi; oltre 9.300 sinonimi, 2.000 contrari e 2500 analoghi; oltre 5.500 parole dell'italiano fondamentale; oltre 12.000 citazioni letterarie di 134 autori, da Francesco d'Assisi ad Alberto Arbasino; oltre 45.000 locuțiuni e frasi idiomatiche; indicazione di oltre 5.000 reggenze (*addetto a o addetto per?*); 118 tavole di nomenclatura; note grammaticali e sull'uso corretto delle parole. Tutto in 2.688 pagine. E tutto nel solco della Storia della lingua italiana che, attraverso l'Accademia della Crusca (vedi il mio *Quaderno 5* pubblicato da RO.AS.IT. nel 2021) nel 1612 stampò – prima in Europa – il primo vocabolario linguistico mai concepito, e la cui elaborazione lemmatica era iniziata ben vent'anni prima, nel 1592.

Naturalmente non è tutto qui. Tante altre eccellenze italiane si celebrano, tanto di personaggi illustri quanto per commemorazioni di marchi aziendali storici, specialità gastronomiche territoriali o attrazioni paesaggistiche del Belpaese. Ma per ora basta così, e chiudo questa parentesi.

foto: amazon.com

in domeniile lor respective, care ne oferă puncte de vedere uneori surprinzătoare; 3.126 de cuvinte de salvat (cum ar fi, de exemplu, *obsoleto/desuet*; *ingente/substanțial*, *considerabil*; *diatriba/diatribă*, *leccornia/delicatesă*, *ledere/a leza*, *perorare/a perora*), de preferat sinonimelor lor mai comune, dar mai puțin expresive; peste 9.300 de sinonime, 2.000 de antonime și 2.500 de echivalente; peste 5.500 de cuvinte de bază în limba italiană; peste 12.000 de citate literare din 134 de autori, de la Francesco d'Assisi la Alberto Arbasino; peste 45.000 de locuțiuni și fraze idiomatiche; indicarea a peste 5.000 de regente (*addetto a sau addetto per?*); 118 tabele de nomenclatură; note gramaticale și despre utilizarea corectă a cuvintelor. Toate în 2.688 de pagini. Și totul parte a Istoriei limbii italiene care, prin **Accademia della Crusca** (vezi *Caietul 5* publicat de RO.AS.IT. în anul 2021), în anul 1612, a tipărit – prima în Europa – întâiul vocabular lingvistic conceput vreodată, a cărui elaborare lematică începuse cu douăzeci de ani mai devreme, în anul 1592.

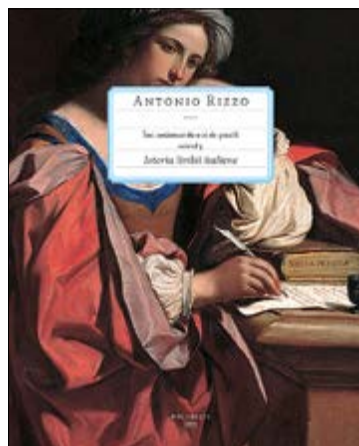
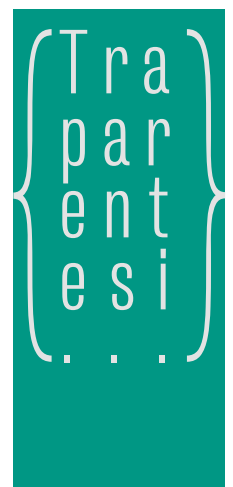

foto: ro.as.it

Desigur, asta nu este tot. Multe alte excelențe italiene se celebrează în acest an, atât personalități ilustre, cât și mărci de companii istorice, specialități gastronomiche locale sau atracții pitorești ale Țării Frumoase. Dar, pentru moment, ajunge atât și închid această paranteză.

Le Scuole Superiori per Mediatori Linguistici in Italia:

per un dialogo tra culture attraverso nuove forme di interazione e integrazione

di
Stefano Amodio
e Melina Allegro,
SSML Salerno

traducere
Olivia Simion

Nella tradizione degli studi accademici e delle scuole di Lettere il profilo del Mediatore linguistico, per i primi decenni dalla sua formalizzazione normativa, si è configurato perlopiù all'interno di una certa definizione *tecnica* applicata alla funzione del traduttore, all'interpretariato o piuttosto a un basilare sostegno linguistico relativo a testi tecnici di settore, diplomatici, legali, economici, giornalistici, talvolta anche letterari.

L'Italia ha da sempre dimostrato una speciale attitudine alla formazione di figure professionali dedicate all'intermediazione linguistica, con scuole destinate all'interpretariato e traduzione di grande tradizione, che dal secondo dopoguerra in avanti hanno fornito professionisti in tali settori sia per la crescente necessità del sistema delle Nazioni Unite, sia per la nascente Unione europea e naturalmente per il Consiglio d'Europa. Da questa tradizione si è venuta consolidando la disciplina accademica dell'interpretariato e della traduzione che poi ha trovato spazio in molte università italiane, ma come talvolta accade in questo genere di trasformazioni, gli aspetti di pratica professionale che sono propri del mestiere del traduttore e dell'interprete non sempre sono transitati anche in ambito accademico.

Il legislatore ha comunque ritenuto importante l'esperienza pregressa delle vecchie scuole interpreti e, riconoscendone il valore formativo e professionalizzante, ha ritenuto di ergerle in un comparto a se stante, dapprima con un percorso triennale, e successivamente, a partire dal 2018, anche con il livello magistrale, nel pieno rispetto del principio dell'alternanza «tre più due» che è propria del Processo di Bologna e che caratterizza l'intero comparto della formazione superiore.

Peraltro, il crescente fenomeno della globalizzazione, specialmente a partire dal secondo dopoguerra, e il conseguente sviluppo delle relazioni internazionali, connesso a una sempre più agile fluidità delle comunicazioni tra terre e nazioni nell'epoca digitale, e nel contesto di una ripensata «globalizzazione» di funzioni, beni e culture, tale ristretta intesa degli operatori

În tradiția studiilor academice și a școlilor de literatură, profilul mediatorului lingvistic, în primele decenii de la formalizarea sa normativă, s-a configurat mai ales în cadrul unei anumite definiții *tehnice* aplicate funcției de traducător, interpretării sau, mai degrabă, unei elementare susțineri lingvistice referitoare la texte tehnice specializate, diplomatice, juridice, economice, jurnalistice, uneori și literare.

Italia a manifestat întotdeauna o aptitudine specială pentru formarea figurilor profesionale dedicate intermedierei lingvistice, cu școli de interpretare și traducere de mare tradiție, care, începând cu sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, au asigurat profesioniști în aceste sectoare, atât datorită nevoii tot mai mari generate de sistemul Națiunilor Unite, cât și pentru Uniunea Europeană ce se forma și, desigur, pentru Consiliul Europei. Din această tradiție s-a consolidat disciplina academică a interpretării și traducerii, care a găsit apoi spațiu în multe universități italiene, dar, așa cum se întâmplă uneori în acest gen de transformare, aspectele practicii profesionale, tipice profesiei de traducător și de interpret, nu se regăsesc întotdeauna și în domeniul academic.

Legiutorul a considerat însă importantă experiența anterioară a vechilor școli de interpreți și, recunoscând valoarea lor educațională și profesionalizantă, a decis să le înființeze într-un sector separat, mai întâi cu un curs de trei ani, iar ulterior, începând din 2018, și cu nivelul de master, cu respectarea deplină a principiului alternării „trei plus doi” care este tipic Sistemului Bologna și care caracterizează întregul sector al învățământului superior.

De altfel, fenomenul în creștere al globalizării, mai ales după cel de-Al Doilea Război Mondial, și dezvoltarea succesivă a relațiilor internaționale, legate de o fluiditate din ce în ce mai agilă a comunicațiilor între țări și națiuni în era digitală, și în contextul unei „globalizări” regândite a funcțiilor, bunurilor și culturilor, această înțelegere limitată a operatorilor specializați în

formati nelle materie linguistiche e nelle pratiche di traduzione appare oramai superata: tante nuove possibilità si aprono a chi sviluppa le proprie competenze a partire da una approfondita conoscenza linguistica e da moderne tecniche di comunicazione e della didattica.

Il Mediatore linguistico può riconfigurare a più livelli la sua offerta professionale a partire dalle proprie conoscenze linguistiche, testuali e discorsive, nel dinamico contesto in cui, anche con le trasformazioni sociali profonde oggi evidenti, si va a proporre e a inserire tale sua proposta.

Da momento formativo collaterale all'accademia, e spazio in qualche modo ancora poco sviluppato in Italia, in realtà il comparto delle SSML può finalmente sfruttare l'occasione attuale di assurgere a un ruolo nuovo, sviluppando le proprie competenze dai contesti della traduzione e interpretariato a quelli del «dialogo tra culture», basato sulle preziose capacità di interazione e di integrazione culturale e civile, ponte di rinnovate relazioni internazionali.

In effetti, ciò che sembra maturare nell'attuale momento di complessità sociale e di riorganizzazione e trasformazione culturale è la necessità di *reintessere* un ordito di più maturi scambi nazionali e internazionali, intesi ai diversi livelli delle esperienze, dei beni, dei contenuti culturali da scambiare, tra un Paese di spessore storico come l'Italia e tanti spazi diversi del mondo, in grado di interagire e scambiarsi con esso attraverso un nuovo, diverso e più maturo dispositivo di relazione e di contatto. La possibilità di collegare e far comunicare l'Italia, per esempio, con molteplici territori europei dell'Est o del Nord, oppure mediterranei, asiatici o d'oltreoceano al di fuori dei puri binari economici o finanziari, è una *frontiera delle relazioni* e delle scelte sociali e culturali oggi che appare decisiva, nella prospettiva di un nuovo mondo *multipolare*,

teme linguistiche și în practicile de traducere pare acum depășită: multe posibilități noi se deschid celor care își dezvoltă propriile abilități pornind de la cunoștințele lingvistice aprofundate și tehnici moderne de comunicare și de predare.

Mediatorul lingvistic își poate reconfigura oferta profesională pe mai multe planuri, pornind de la propriile cunoștințe lingvistice, textuale și discursive, în contextul dinamic în care, chiar și cu transformările sociale profunde evidente astăzi, își inserează propunerea.

De la a fi un parcurs formativ auxiliar în cadrul universităților și un domeniu cumva încă subdezvoltat în Italia, în realitate, sectorul SSML poate profita în sfârșit de oportunitatea actuală de a se ridica la un nou rol, dezvoltându-și abilitățile obținute în contextele traducerii și interpretării pentru a răspunde nevoii de „dialog între culturi”, bazat pe prețioasele abilități de interacțiune și integrare culturală și civilă, punte de relații internaționale reînnoite.

De fapt, ceea ce pare să se maturizeze în momentul actual de complexitate socială și de reorganizare și transformare culturală este nevoia de a *rețese* o țesătură de schimburi naționale și internaționale mai mature, înțelese la diferitele niveluri de experiențe, bunuri și conținuturi culturale de schimbat între o țară cu semnificație istorică precum Italia și multe spații diferite din lume, capabile să interacționeze și să facă schimb cu ea printr-un dispozitiv mai matur de relaționare și de contact. Posibilitatea de a conecta și de a comunica Italia, de exemplu, cu mai multe teritorii din Europa de Est sau de Nord, sau teritorii mediteraneene, asiatice sau de peste mări, în afara căilor pur economice sau financiare, este o *frontieră a relațiilor* și a opțiunilor sociale și culturale care sunt astăzi decisive, în perspectiva unei noi lumi *multipolare, multicentrate* și mai puțin dependente de bunuri și surse – chiar și

foto: stilulintesa.ro

multicentrato e meno dipendente da beni e fonti – anche quelle comunicative e simboliche – unici, rigidi o sovralimentati come tali. Senza contare il potenziale contributo che la mediazione linguistica può portare anche all'interno di una società come quella attuale Italiana, così variegata e multilinguistica, e dunque i professionisti esperti nell'intermediazione e comprensione linguistiche divengono potenziali attori di quell'integrazione sociale cui ogni società democratica deve tendere per ritenersi tale.

Stefano Amodio e Melina Allegro, SSML Salerno

Stefano Amodio și Melina Allegro de la SSML Salerno

È questo il contesto in cui è nata la SSML SALERNO (Scuola Superiore di Mediazione Linguistica Salerno), istituita su iniziativa della FONDAZIONE ISTITUTO TESEO ALTA FORMAZIONE E RICERCA, suo ente di gestione, nel 2021, come polo di alti studi e ricerca, che dall'anno accademico 2021/2022 ha attivato il corso di studi Triennale di Mediazione Linguistica (CL-12). Tre gli anni accademici, che consentono allo studente, tra l'altro, di conseguire una formazione linguistica e culturale di alto livello, sia orale che scritta, in due o tre lingue straniere occidentali e dell'Europa orientale e allo stesso tempo di acquisire le competenze tecnico-scientifiche necessarie al profilo professionale di mediatore linguistico. Infatti, in linea con i moderni processi di internazionalizzazione, la SSML SALERNO con il suo corso di studi triennale forma i futuri professionisti nel campo della mediazione linguistica e della comunicazione internazionale, sia in prospettiva teorica che applicativa, per rispondere alle esigenze del mercato globale.

Il corso prevede lo studio delle lingue inglese e spagnolo, obbligatorie per tre anni, e la scelta di un'altra lingua al secondo anno tra lingua tedesca e romena. Uguale importanza viene data alle materie economico-giuridiche, socio-psicologiche, storiche e di comunicazione visiva, mediante moduli didattici integrativi, summer-school, winter-school congiunte, attivate con università straniere. Inoltre, agli studenti è offerta l'opportunità di poter svolgere attività di stage e tirocinio in Italia e all'estero, presso aziende e università.

cele comunicative și simbolice – care sunt unice, rigide sau supraalimentate ca atare. Ca să nu mai vorbim de potențiala contribuție pe care medierea lingvistică o poate aduce chiar și în cadrul unei societăți precum cea italiană actuală, atât de variată și multilingvă și, prin urmare, profesioniștii experți în intermediere și înțelegere lingvistică devin potențiali actori ai acelei integrări sociale spre care orice societate democratică trebuie să tindă pentru a se defini ca atare.

În acest context a luat naștere SSML SALERNO (Școala Superioară de Mediere Lingvistică Salerno), înființată la inițiativa FONDAZIONE ISTITUTO TESEO ALTA FORMAZIONE E RICERCA (Fundației Teseo pentru Înaltă Formare și Cercetare), instituția ce o gestionează, în anul 2021, ca centru de studii superioare și cercetare, care, din anul universitar 2021/2022, a activat cursul de studii de trei ani de Mediere Lingvistică. Trei ani academici care permit studentului, printre altele, să obțină o pregătire lingvistică și culturală de nivel înalt, atât oral cât și scris, în două sau trei limbi străine din Europa de Vest și de Est și, în același timp, să dobândească cunoștințele tehnico-științifice necesare profilului profesional de mediator lingvistic. Într-adevăr, în conformitate cu procesele moderne de internaționalizare, SSML SALERNO cu cursul său de studii de trei ani formează viitori profesioniști în domeniul medierii lingvistice și al comunicării internaționale, atât din perspectivă teoretică, cât și aplicativă, pentru a răspunde nevoilor pieței globale.

Cursul include studiul obligatoriu al limbii engleze și spaniole timp de trei ani și alegerea unei alte limbi în anul II, între germană și română. O importanță egală se acordă disciplinelor economico-juridice, socio-psihologice, istorice și de comunicare vizuală, prin module didactice suplimentare, școli de vară, școli de iarnă în colaborare cu universități străine. În plus, studenților li se oferă posibilitatea de a efectua stagii și practică în Italia și în străinătate, în companii și universități.

Școlile Superioare de Mediere Lingvistică în Italia: pentru un dialog între culturi prin noi forme de interacțiune și integrare

Le splendide terme naturali della Maremma Toscana

ITINERAR TURISTIC

Allungata sul mare, la Penisola Italiana sembra essere una fonte quasi inesauribile di bellezza, con i suoi capolavori artistici e architettonici, il suo folklore e le bellezze naturali, queste ultime, alle volte, davvero sorprendenti.

È il caso della Toscana che, famosa soprattutto per l'arte rinascimentale che riempie i suoi centri urbani, ospita nella zona della Maremma numerosi centri termali naturali non troppo noti ai turisti, ma dalla storia secolare, frequentati da etruschi e romani e, più tardi, dai membri della famiglia de' Medici o perfino dall'Imperatore Federico I. E per i turisti di oggi che vogliono godersi un bagno termale immersi nella natura e senza spendere un soldo, questi luoghi rappresentano una valida alternativa ai centri benessere e agli hotel esistenti.

Iniziamo con **Bagni San Filippo**, località termale di acque sulfuree situata tra la Val d'Orcia e il Monte Amiata, a Castiglione d'Orcia, e composta da diversi bacini che si snodano lungo un percorso nel bosco ai piedi del monte. La storia di Bagni San Filippo è legata a una piccola chiesa locale, dedicata a San Filippo Benizi, un frate servita che si fermò nel 1269 in questa località dove, secondo la tradizione, cercò di sfuggire alla sua possibile nomina a successore di Papa Clemente V. Esiste anche la Grotta di San Filippo Benizi, suo presunto nascondiglio, nei pressi dei bagni termali.

Întinsă de-a lungul mării, Peninsula Italiană pare a fi o sursă aproape inepuizabilă de frumusețe, cu capodoperele sale artistice și arhitecturale, cu folclorul și frumusețile sale naturale, acestea din urmă uneori cu adevărat surprinzătoare.

Este cazul Toscanei, care, renumită mai ales pentru arta renascentistă care abundă în centrele sale urbane, găzduiește în zona Maremma numeroase stațiuni balneare naturale nu prea cunoscute turiștilor, dar cu o istorie veche de secole, frecventate de etrusci și romani și, mai târziu, de către membrii familiei Medici sau chiar de către împăratul Frederic I. Și pentru turiștii de astăzi care doresc să se bucure de o baie termală, cufundați în natură și fără să cheltuiască un ban, aceste locuri reprezintă o alternativă valabilă la centrele de wellness și hotelurile existente.

Începem cu **Bagni San Filippo**, un oraș balnear cu ape sulfuroase, situat între Val d'Orcia și Monte Amiata, în Castiglione d'Orcia, și format din mai multe bazine care șerpuesc de-a lungul unei cărări în pădure, la poalele muntelui. Istoria orașelului Bagni San Filippo este legată de o mică biserică locală, închinată lui San Filippo Benizi, un călugăr mendicant din ordinul Servitorilor Mariei, care s-a oprit în această localitate în 1269, unde, conform tradiției, a încercat să scape de eventuala sa numire ca succesori de către Papa Clement al V-lea. Există în zonă și Grotta San Filippo Benizi, presupusa sa ascunzătoare, lângă băile termale.

pagine realizate de
• pagini realizate de
Clara Mitola

traducere
Olivia Simion

IANUARIE · MARTIE

www.rainforest.it

Qui l'acqua della sorgente arriva in superficie con una temperatura di 48 °C perciò è possibile immergersi in qualsiasi momento dell'anno e, poiché si tratta di acqua solforosa, l'intera località termale è caratterizzata da depositi calcarei che nei secoli hanno acquisito dimensioni e forme bizzarre, mostrandosi agli occhi dei visitatori come strane creature di colore biancastro.

Una delle formazioni più spettacolari è la cosiddetta «Balena Bianca» (davvero simile alla bocca di un cetaceo), dove l'acqua cambia colore a seconda delle stagioni, in base alla diversa quantità che ne sgorga dalla sorgente: d'inverno, ad esempio, l'acqua termale si mescola a quella piovana e ai suoi detriti organici, e il tutto prende colori autunnali che tendono al verde-marrone o addirittura al rosso. D'estate, invece, l'acqua calda si mescola alle acque sotterranee del fiume bianco (ricchissime di calcio), acquisendo così un colore azzurro-bianco, molto suggestivo nella cornice del bosco fitto. Addentrandosi nel sentiero boscoso, superando la Balena Bianca, ci s'imbatte nel cosiddetto Fosso Bianco: si tratta di un torrente immerso nel bosco in cui confluiscono numerose sorgenti d'acqua calda, che nel tempo hanno scavato altrettante vasche termali.

La composizione chimica di queste acque è attestata fin dal Settecento (sebbene le loro proprietà fossero già note ai tempi dell'Impero Romano) e oggi sappiamo si tratti di acque

foto: m. bescia/du. foto

foto: tessaninella. foto

Aici apa izvorului ajunge la suprafață cu o temperatură de 48 °C, astfel încât este posibil să te scufunzi în ea în orice perioadă a anului și, fiind vorba de apă sulfuroasă, întregul oraș balnear este caracterizat de depozite calcaroase care, de-a lungul secolelor, au dobândit dimensiuni

Splendidele
terme
naturale ale
Maremmei
toscane

foto: viaggiare.it

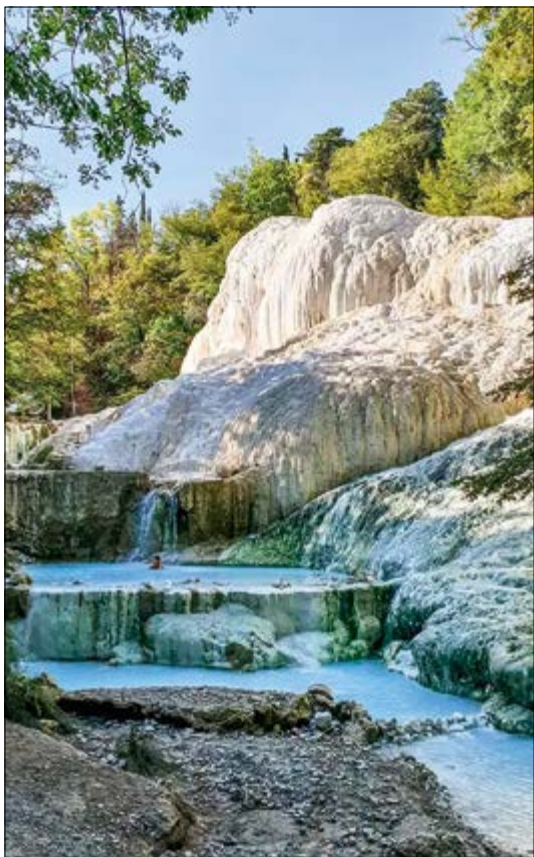

foto: designtourmal.ro

sulfuree, solfate, calcice e magnesiche, le cui qualità terapeutiche (attestate nell'Ottocento) sono analgesiche, antinfiammatorie e in generale utili per la cura di patologie osteo-neuro-articolari. Sempre nel XVIII secolo, inoltre, l'architetto Leonardo De Vegni, progettista della chiesa San Filippo Benizi, scoprì, grazie ai depositi calcarei della sorgente di Bagni San Filippo, e diffuse la tecnica detta «plastica dei tartari», utilizzata per creare bassorilievi artistici (alcuni dei quali furono usati per decorare sei finestre del padiglione della Meridiana di Palazzo Pitti, a Firenze).

și forme bizare, arătând în ochii vizitatorilor ca niște creaturi ciudate albicioase.

Una dintre cele mai spectaculoase formațiuni este așa-numita „Balena Albă” (într-adevăr asemănătoare cu gura unui cetaceu), unde apa își schimbă culoarea în fiecare anotimp, în funcție de cantitatea diferită de apă care iese din izvor: iarna, de exemplu, apa termală se amestecă cu apa de ploaie și resturile sale organice, iar întregul ansamblu capătă culori de toamnă care tind spre verde-marou sau chiar roșu. Vara, însă, apa caldă se amestecă cu apele subterane ale râului alb (foarte bogat în calciu), dobândind astfel o culoare alb-albăstrie, foarte sugestivă în decorul pădurii dese. Intrând pe poteca împădurită, trecând pe lângă Balena Albă, dai de așa numitul Fosso Bianco: este un pârâu în mijlocul pădurii în care converg numeroase izvoare de apă caldă, care de-a lungul timpului au săpat multe bazine termale.

Compoziția chimică a acestor ape este atestată încă din secolul al XVIII-lea (dar proprietățile lor erau deja cunoscute de pe vremea Imperiului Roman) și astăzi știm că sunt ape sulfuroase, sulfatate, calcice și magnezice, ale căror calități terapeutice (atestate în secolul al XIX-lea) sunt analgezice, antiinflamatorii și, în general, utile pentru tratamentul patologiilor osteo-neuro-articulare. Tot în secolul al XVIII-lea, arhitectul Leonardo De Vegni, proiectantul bisericii San Filippo Benizi, a descoperit, datorită depozitelor calcaroase ale izvorului din Bagni San Filippo, și răspândit tehnica cunoscută sub denumirea de „plastica dei tartari”, folosită pentru a crea basoreliefuli artistice (dintre care unele au fost folosite pentru decorarea a șase ferestre ale pavilionului sudic al Palatului Pitti, din Florența).

foto: toscana.info

ITINERAR TURISTIC

IANUARIE · MARTIE

Zuppa di funghi e castagne

Si tratta di una zuppa tipica della tradizione culinaria amiatina, legata cioè alla zona circostante il Monte Amiata, in Toscana, dove i funghi e le castagne sono sempre stati alimenti basilari della popolazione locale. La zuppa di funghi e castagne perciò, può essere considerata un tipico esempio dell'animo culinario di queste terre.

Preparazione: Dopo aver lessato le castagne, versate un bel giro d'olio extravergine d'oliva in una pentola, aggiungete il trito di carota, cipollotto e sedano e fate rosolare. Quando l'olio comincia a sfrigolare, aggiungete i funghi tagliati grossolanamente e, se lo desiderate, un peperoncino. Coprite il tutto con il brodo vegetale e proseguire la cottura per circa 25 minuti a pentola coperta e fuoco medio-basso. A questo punto trasferite qualche mestolo di zuppa in un contenitore e aggiungete una manciata di castagne lessate, poi frullate il tutto con un frullatore a immersione. Unite il frullato di zuppa di funghi e castagne lesse alla pentola sul fuoco e poi aggiungete le castagne lesse rimaste, dopo averle spezzettate con le mani. Alzate il fuoco e lasciate bollire per qualche istante. Assaggiate e se necessario aggiungete un po' di sale. La zuppa è pronta e non resta che servirla calda, accompagnata a piacere da crostini.

Dosi · Portii	4
Difficoltà · Difficoltà	bassa · redusă
Preparazione · Preparare	15 min
Cottura · Gătire	30 min

Ingredienti · Ingrediente:

- > 400 g di funghi misti · 400 g ciuperci de diferite feluri
- > 100 g di castagne · 100 g castane
- > 1 cipollotto · o ceapă mare
- > 1 carota · un morcov
- > 1/2 sedano · jumătate țelină
- > 1 peperoncino rosso piccante (facoltativo) · un ardei roșu picant (după gust)
- > brodo vegetale (q.b.) · supă vegetală

foto: dianaeston.com

Este o supă tipică tradiției culinare din Amiata, legată așadar de zona din jurul Muntelui Amiata, în Toscana, unde ciupercile și castanele au fost întotdeauna alimente de bază ale populației locale. Supa de ciuperci și castane poate fi considerată, așadar, un exemplu tipic al sufletului culinar al acestor meleaguri.

Preparare: După fierberea castanelor, turnați ulei de măsline extravirgin într-o oală, adăugați morcovul, ceapa și țelina tocate și căliți-le. Când uleiul începe să sfârșie, adăugați ciupercile tocate gros și, dacă doriți, un ardei iute. Cuprindeți totul cu supa vegetală, puneți capacul și continuați să gătiți aproximativ 25 de minute la foc mediu-mic. Apoi, transferați câteva linguri de supă într-un recipient și adăugați o mână de castane fierte, apoi amestecați totul cu un blender. Adăugați smoothie-ul de ciuperci și castane fierte în oala de pe foc și apoi adăugați restul de castane fierte, după ce le-ați rupt cu mâinile. Măriți focul și lăsați să fiarbă câteva secunde. Gustați și adăugați puțină sare dacă este necesar. Supa este gata și nu rămâne decât să o serviți caldă, însoțită de crutoane după bunul plac.

Supă de ciuperci și castane

ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT. · STR. ION LUCA CARAGIALE NR. 24, 020045 BUCUREȘTI

TEL.: +4 0372 772 459; FAX: +4 021 313 3064

WWW.ROASIT.RO